

БҮГІНГІ ҰСТАЗ ТАҢЫ

Бас редакторы:
Жасұлан Даурен
Жәрдемұлы

**Редакция
алқалары:**
Сағидолла Айдос
Бауыржанұлы
Жасұлан Толқын
Шайдоллақызы

**Редакция мекен-
жайы:**
Алматы қаласы
Аскарова 10

**Редакция
телефоны:**
+7705 396 9775

Қазақстан
Республикасы
Мәдениет және
Ақпарат
министрлігі
№KZ51VPY00
085829
куәлігі

Айына 1 рет
қазақ, орыс,
ағылшын тілінде
шығады.

Теруге
10.05.2024ж
берілді
Басуға
13.05.2024ж
қол қойылды

Таралымы 1000
дана

**Журнал
«Ұстаз Онлайн»
Ғылыми-
әдістемелік
орталығында
басылды**

<i>Турсәлі Мәдина Махаббатқызы</i>	2
<i>Самуратова Гүлшат Молдаталиповна</i>	4
<i>Береке Камшат</i>	7
<i>Есендикова Айнур Байзақовна</i>	8
<i>Джангабилова Мирамгуль Муратбаевна</i>	10
<i>Ахымбекова Хатира Тилеубердиевна</i>	13
<i>Өмірова Лена Майданқызы</i>	16
<i>Мурзахасова Асия Ашимхановна</i>	18
<i>Латыпова Нұрсауле Аманжолқызы</i>	22
<i>Торбекова Асемгуль Айдархановна</i>	24
<i>Дюсенова Арай Ибрайхановна</i>	27
<i>Казыкенова Сандугаш Зейлкабденовна</i>	30
<i>Дуйсембекова Галия Амангельдиновна</i>	32
<i>Байбосынова Шолпан Кенесбековна</i>	35
<i>Сергазыева Аяулым Алмасқызы</i>	38

ӘДЕБИЕТ МАЙТАЛМАНЫ ӘБІШ КЕКІЛБАЙҰЛЫ



*Турсәлі Мәдина Махаббатқызы
Талғар қаласы
№25 мектеп - гимназиясы
Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі*

Әдебиет майталманы Әбіш Кекілбайұлы еліміздің даму жолында халық тағдырына жанашырлықпен қарап, азаттық жолында ұлттық мүдде мен ұлттық сананың өрбуіне өз үлесін қосқан қайталанбайтын, біртуар тұлға.

Ол –интеллектуалды әдебиеттің қазақ топырағындағы психоаналитикалық үлгісін жасаған кісі. Қазақ халқының әлемдік өркениет әлемінде өз биігінен көрінуіне өлшеусіз еңбек сіңірген азамат. Көрнекті қайраткер егемен еліміздің тарихи шежіресінде өз қолтаңбасын қалдырды.Тектінің ұрпағы тектілік танытпаса, айыбы, аманатқа қиянат жасағаны. Әбіштің әлемі сол текті бабаның көріп-білген дүниесін балаға аңыз бен ертегі, әңгіме ретінде жеткізгенінен пайда болды. Әбіш әлемі–өзіндік бір пәлсапалық, дүниетанымға толы әлем. Ә.Кекілбаевтың көркемдік палитрасының қуаты мен қасиеті де осында – ол ежелгі аңыз-әңгімелерді бүгінгі күннің елегінен өткізіп, тарихи-философиялық тұрғыдан екшеп, сол аңыз-әңгімелерден күллі адам баласына ортақ адамшылық тамырларды тауып сипаттауы.

«Жалпақ әлемді аузына қарату үшін – рухани ерлік керек, жалпақ әлемге қысылмай, қымтырылмай қарау үшін–рухани байлық керек», — деп сөзге шешен, тілі орамды жазушының ел есіні қалдырған қанатты сөздерінен өзінің сипаттамасын көретіндейміз.Алаш абызының 80 жылдығына орай халықаралық деңгейде іс-шаралар ұйымдастырылды. Шараның мақсаты – қазақ әдебиетінің алып бәйтерегі, заманның заңғар жазушысы Ә.Кекілбайұлын халықаралық деңгейде танытып, дәріптеу.

Атап айтатын болсақ, 2019 ж. қазан айында киелі 362 әулие мекен еткен абыз туған өлке Маңғыстау жерінде жоспарлы шаралар өткізілді. Мерейтой аясындағы шаралар жылдың басында қолға алынған. Мектеп оқушылары арасындағы «Әбіш оқулары», «Жас ақындар мүшәйрасы» сондай-ақ шығарма жазу сайыстары өткізілді. Облыс мектептерінде «Әбіштану» сыныптары ашылып, абыз тұлғаның есімі берілген оқу кабинеттері де жасақталды. Оқу кабинеттерінің қабырғаларында ілінген әр фотосуреттің тарихын смартфон камерасын бағыттау арқылы тыңдауға болады. Сондай-ақ оқушылар Әбіш Кекілбаевтың электронды кітапханаға жинақталған туындыларын ұялы байланыс құралының көмегімен оқи алады.

Біртуар тұлғасын сыйлаған халқы тек мәдени кештермен шектеліп қана қоймай, жазушы құрметіне мұражай ашты. Дәл осы мәдени нысанның алдына жазушының ескерткіші орнатылды. Қазақ әдебиетінің абызына арналған шараға Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев арнайы қатысты. Қалижан Міркәрімов айтпақшы, күллі маңғыстаулықтардың көкірегіне мақтаныш сезімін ұялатқан әдебиет майталманы Әбіш Кекілбаевтың бағындырған шыңы, еліміздің саяси өміріндегі атқарған рөлі, нағыз талантқа тән қайталанбас тағдыры мен жазушылық рухы бұдан былай туған топырағындағы мұражайдан үн қатып тұрады. Ал елордада көшелердің біріне Әбіш Кекілбаевтың есімі берілді.

Әбіш Кекілбаевтың болмысына ден қойсақ, жай көзге, адами дидарласуға ғана қарапайым көрінуі мүмкін. Бұл – әрине, алдамшы сезім. Шын мәнінде Әбекең кез келген шығармашыл тұлға ретінде күрделінің күрделісі. Оның қарапайым көрінетіні – тірі пендеге арамдығы мен залалы, тәкаппарлығы мен менменсуі, кердені мен шіреленуі жоқ, Жаратушының бере салған дархан жүрек, жомарт пейіл қасиетінен. Залал түгілі тіпті өзі жақтыра бермейтін жұғымсыз, сырғанақ, жылпос, берекесіз адам туралы да жаңсақ пікір, жаман сөз айтып көрмеген ерекше төзімшіл даналығы Әбекеңнің тұлғасының ірілігін айшықтап-ақ тұрады. Әбекең күй тандамайды. Жазғысы келсе Эрнст Хэмингуейдің түнгі бардың биік үстелінде тұрып жазатынындай кез келген жерде отырып, жүріп жаза береді. “Шандоздың” көп тарауларын Алтайдың көкмайса сұлу шатқалында біз атқа мініп, сауық, сайран, серуен құрып жүргенде, сол рахаттан өзін тежеп, Махамбетпен “оңаша қалып”, тарих

беттерін қайта ақтарып, бұрқыратып жазды. Уақытына өте мұқият. Кешікпейді, жинақы жүреді. Төңірегіне өте қырағы. Тауда жүрсе – қиядағыны, далада жүрсе – көкжиектегіні көреді. Ешнәрсені ұмытпайды. Зердесі мықты. Уәде берсе орындайды, сөзіне берік – рыцарь. Қырынан қарасаң, дүрдік еріндері Қажымұқанның суретін еске түсіретін палуан пішіндес Әбекеңнің адам таңғалатындай нәзік сезімталдығы мен кейде жоқтан өзгеге шыр-пыр болып мазасызданып қалатыны да болады. Шөл мен аптапқа сыр бермес төзімді, Үстірттің қара нарындай кейпінде арқаның құрық тимеген асауындай тарпаңдық та, Алатаудың қарағай мүйізді Арқарының маңғаздығы да менмұндалап тұрады. Осының бәрі түп нағашысы – Қара Боқан мен бағзы бабасы – Қожаназардан өрбіп келе жатқан өшпес мұра, бай мінезі болса, шешендігі мен тапқырлығы, зиялылығы мен дархандығы – көзіміз көріп, мейір шапағатынан ғибрат алған ұлы ана – Айсәуледен дарыған асыл қасиеттері дерсің.

Әбекең өткен ғасырдың 70-80 жылдар аралығында мәдениет, әдебиет, кино салаларында ұйымдастыру-шығармашылық қызметтерін атқара жүріп, өзінің жазушылық кәсібін алдыңғы қатарға қоя білді. Партияның Орталық Комитетінің мәдениет бөлімінде әдебиет секторының меңгерушілігіне Әбіш Кекілбаев жазушыларға да, қоғамға да сөйлесе сөзі өтетін, қажет кезінде басқарушы билікке олардың да талап, тілегін, сөзін өткізе алатын беделді қаламгер, тәжірибелі саясаткер ретінде қызметке шақырылды. Сол жылдарда бір-бірімізді түсінісіп, сырласып, ақылдасып жүріп абыройлы қызмет атқардық. Әбекең Орталық Комитеттен Мәдениет министрінің орынбасары қызметіне жіберіліп, қысқа мерзімде қыруар істер атқара алды. Әрине, ол лауазым шекпені Әбекеңнің иығына тарлау болғаны да рас. Бірақ сол кезде жасақталып жатқан мемлекеттік тарихи мұражай үшін, Түркістандағы Қожа Ахмет Ясауи кесенесінің жөнделуі, басқа да тарихи ескерткіштерді сақтап, жандандыру үшін Әбекеңнің сол салаға келуі пайдалы болды. Соңыра Әбекең қайтадан Орталық Комитетке ұлтаралық қатынастар бөлімінің басшылық қызметіне шақырылды.

«Қазіргі қазақ әдебиетінде ұлы суреткер Әбіш Кекілбаев біреу-ақ! Мұны оның қаламдас ағалары мен замандастары ерекше атап айтады. Шындығында да солай! Бүгінгі тәуелсіз қазақ әдебиетінде ұлы суреткер Әбіш Кекілбайұлы біреу-ақ! Мұны оның қаламдас інілері ерекше меншіктеп, ерекше теліп айтады. Ақиқатында осылай! Ежелден біртұтас қазақ әдебиетінің арғы-бергі немесе келешектегі тарихын алсақ та, ұлы суреткер Әбіш Кекілбайұлы бәрібір біреу-ақ! Мұны өздерінен бұрынғылардың бәрінен асып туған болашақтағы қаламдастары айтатын болады. Тарих тағылымы әрқашан осылайша ғой. Сонымен, ұлы суреткер Әбіш Кекілбайұлы біреу-ақ!»-деп әдебиет сыншысы, жазушы Сайлаубек Естайұлы Жұмабек керемет теңеу білдірген екен.

Расымен де, әдебиет майданында кемел ой, көркем сөзімен белгілі жазушы барлық дерлік еңбектерінде қазақ елінің тарихы мен тағдырын суреттеген, зерттеген жазушы. Оның әдеби шығармалары мен тарихымызға арналған зерттеулері қазақ шеңберінен әлдеқайда асып кеткен, бүкіл түркі халықтарына ортақ екенін мақтанышпен айтамыз!

Халық жазушысының мол әдеби мұрасын ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп, халқымыздың руханибайлығын арттыру әрқайсымыздың міндетіміз деп білемін. Көмейінен көркем сөз өздігінен өрнектеліп, көкірегінен түйдек-түйдек ой төгілетін заңғар жазушыны ұрпағы ұмытпақ емес!

КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІНІҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ



*Самуратова Гүлишат Молдаталиповна
№25 ЖББМ (орта мектебі)
Түркістан облысы, Жетісай ауданы
Көркем еңбек пәні мұғалімі*

Еңбек адамзат қоғамының және оның әрбір мүшесінің қалыптасуы мен дамуында өте маңызды рөл атқарады. Адамдардың мыңдаған ұрпақтарының еңбегінің арқасында өндіргіш күштердің орасан зор әлеуеті, орасан зор қоғамдық байлық жинақталды, қазіргі өркениет қалыптасты. Адамзат қоғамының одан әрі ілгерілеуі өндіріс пен еңбектің дамуынсыз мүмкін емес. Барлық уақытта еңбек өндірістің маңызды факторы, адам қызметінің түрі - ақыл-ой және физикалық болды және солай болып қала береді. Ол адамды жетілдіреді, оның ақыл-парасатын, тез тапқырлығын, физикалық күшін, төзімділігін дамытады, оған қоғамның дамуына өз үлесін қосуға және адам эволюциясы тарихындағы паракқа өз үлесін қосуға мүмкіндік береді.

Көркем еңбек - бұл ұзақ тарихы және халықтық мәдениеттің ғасырлар бойы қалыптасқан дәстүрлері бар әмбебап интеграцияланған қызмет. Бізге белгілі барлық көркемдік техникалар мен технологиялар ежелгі әрекеттерге немесе операцияларға негізделген: тоқу, байлау, бояу, тігу, кесу, бұрау, бұйралау және т.б. және көптеген дәстүрлі өнер бұйымдары (зімбір нан мен багельдер, себеттер мен кілемшелер, тостағандар мен құмыралар, сырғалар мен брошкалар) ежелгі уақытта ойлап табылып, халықтық сәндік - қолданбалы өнерде бейнеленген.

Көркем еңбек - бұл функционалды және эстетикалық қасиеттерді (пайда мен сұлулықтың бірлігі) үйлесімді түрде үйлестіретін белгілі бір өнімді жасауға бағытталған трансформациялық, шығармашылық, әлеуметтік негізделген қызмет. Өнер еңбегі мектеп жасына дейінгі балалардың сәтті дамуы үшін қол жетімді. Сонымен қатар, көркем еңбек - бұл жаңа нәрсе жасалатын шынайы шығармашылық деңгейінде тәжірибе мен өзін - өзі жүзеге асыруға, өзін - өзі дамытуға, өзін - өзі тануға байланысты өте еркін әрекет.

Көркем еңбек - бұл өнімді және сонымен бірге құрал - саймандар, онда бала құралдарды (қайшы, пышақ, степлер, ине, тоқу ілгегі және т.б.) игереді, әртүрлі материалдардың (қағаз, мата, қамыр, фольга, жапырақтар және т. б.) қасиеттерін зерттейді және нақты нәтиже алу мақсатында оларды мәдени тәсілдермен түрлендіреді.

Көркем жұмыстың қолданбалы нәтижесі - қолдан жасалған ойыншықтар мен кітаптар, кәдесыйлар мен сыйлықтар, ойын және өмір сүру кеңістігін ұйымдастыруға арналған түрлі заттар. Бірақ ең маңызды нәтиже - бұл болашақта қандай мамандықты таңдайтынына және тағдырдың қалауымен қай мәдениетке интеграцияланатынына қарамастан, адамға кез - келген қызметте сәтті болуға мүмкіндік беретін әмбебап қабілеттер негізінде халықтық мәдениетті дамыту тәжірибесі.

Мектептегі көркем жұмыстың мазмұны - бұл әр түрлі өнер түрлерінде бейнеленген, бүкіл адамзаттың рухани тәжірибесі, адамның өмірі мен оның өмірінің мәні мәселелерін эстетикалық тұрғыдан ашады.

Көркем еңбек сабақтарының мақсаты - балаларға эстетикалық және тұрмыстық мәдениетті бағытталған және дәйекті тәрбиелеу, жеке өсуге ықпал ету және қоршаған әлемге эмоционалды және құндылық қатынасын қалыптастыру. Негізгі идея - балалардың көркемдік белсенділігі оның барлық деңгейлерінде – қабылдау, орындау, шығармашылық – баланың жалпыадамзаттық мәдениетке енуі ретінде ұйымдастырылған. Бұл мақсат бірқатар іргелі теориялық қағидаларды ашады.

Жаңа мазмұндағы орталық - бұл нақты тақырыптар, бейнелер немесе көңіл-күйлер емес, баланың айналасындағы әлемді және оның осы дүниеде болуын түсіну тәсілі ретінде мағыналары мен құндылықтары. Көркем шығарманың ерекшелігіне сәйкес мағыналар мен құндылықтар эстетикалық ұғымдармен көрінеді: әдемі/жаман, жақсы/жаман, шын/жалған, тірі/жансыз, шындық/қиял және т.б. бұл ұғымдар эмпатия, ойлау және қиял негізінде белсенді шығармашылық процесте балалар игеретін мәдениеттің семантикалық өрісі ретінде пайда болады. Мәдениеттің семантикалық өрісі адамзаттың кристалданған тәжірибесін балаларға

жеткізетін және әлемге "адам көзімен" қарауды үйрететін адам бейнесінде (халық шебері, суретші, дизайнер, мұғалім) бейнеленген. Адам мәдениеттің тасымалдаушысы ретінде балада мәдениет объектілерімен және өнердің әртүрлі түрлерімен қарым – қатынастың әртүрлі тәжірибесін қалыптастырады.

Мектепте және отбасылық тәрбиеде әрдайым ынтымақтастық пен бірлесіп құру педагогикасы болған және болып қала беретін Халықтық педагогиканың дәстүрлерін ұстану өте маңызды. Бірлесіп құру - бұл рухани-адамгершілік, еңбек және көркемдік тәрбиенің ең қолайлы алғышарттары жасалған кезде, бала өзінің жеке мүмкіндіктері мен қабілеттеріне сәйкес жалпыадамзаттық мәдениетпен танысу жолын таңдаған кезде бірлескен қызметтің саласы мен формасы. Біз халық педагогикасының даналығына жүгінеміз, бір күнді мейірімді отбасы аясында елестетеміз.

Көркем жұмыстың мазмұнын жобалау процесінде көркемдік шығармашылық өзінің ішкі мәні бойынша адамның мағынасын табудың және оны басқа адамдарға берудің ерекше тәсілі екенін есте ұстаған жөн. Сондықтан, семантикалық білім берудің әмбебап әрекетін ерекше атап өту керек, оның мәні балалардың көркем еңбектің мақсаты (ниет, идеалды жоспар – біз не істейміз және қалай жасаймыз), ынталандырушы мотив (не үшін немесе кім үшін қажет) арасында терең байланыс орнатуы болып табылады.

Көркемдік және өнімді іс-әрекеттің ерекшелігі баланың белгілі бір объектілерді құрудың, өз ойларын, идеяларын, жоспарларын білдірудің жалпы мәдени тәсілдерін игеретіндігімен және оларды мәдени және жеке мағыналармен қамтамасыз ете отырып, әртүрлі жағдайларға еркін жеткізетіндігімен байланысты. Қазіргі білім беру мазмұны мектепте балалар игеретін әлеуметтік-мәдени тәжірибенің төрт түрін ажыратады:

- өмірлік - практикалық және танымдық жағдайларда бағдарлау үшін "дайын білімді" қолдану тәжірибесі;
- адам қызметінің әртүрлі түрлерін орындаудың алдын ала белгіленген тәсілдерін қолдану тәжірибесі;
- шығармашылық қызмет тәжірибесі;
- әлемге эмоционалды және құнды қарым - қатынас тәжірибесі.

Тәжірибенің алғашқы үш түрі белгілі бір тақырыптық қызметтің мазмұнына, ұйымдастырылуына, реттелуіне немесе формасына байланысты. Әлемге эмоционалды және құндылық қатынастарының жеке тәжірибесі - бұл тақырыптың мағынасын, оның мәнін, іс - әрекетін (оның мақсаттары, процесі, күтілетін нәтижелері және т.б.) нақты өмірге енгізу тәжірибесі, бұл субъективті көзқарасқа, сенімге, тәжірибеден алынған өзіндік қорытындыға айналған объективті құндылық.

Көркемдік жұмыстың құрылымы, сондай-ақ қоғамдық тәжірибені игеру процесінің негізгі психологиялық жағдайлары мен тетіктері жүйелік-белсенділік тәсілін толық сипаттайды, оның негізгі ұстанымы қазіргі білім беру жүйесіндегі тұлғаның дамуы білім беру және тәрбие процесінің негізі ретінде әрекет ететін әмбебап әрекеттер мен қабілеттердің қалыптасуымен қамтамасыз етіледі деген тезис болып табылады. Жалпы білім берудің негізгі мақсаттарымен анықталатын әмбебап оқу іс - әрекеттерінің негізгі түрлерінің құрамында төрт блок бөлінген: 1) жеке; 2) реттеуші; 3) танымдық; 4) коммуникативтік.

Көркем еңбек сабақтарының негізгі міндеттері:

1. Көркем жұмыстың табиғаты мен мәнін өмірді жабдықтайтын және өмірін орындылық, үйлесімділік, сұлулық заңдарына сәйкес ұйымдастыратын адамның шығармашылық қызметі ретінде ашу.

2. Адам өмірінің барлық қырларының (табиғи, материалдық, әлеуметтік, рухани) көрінісі ретінде көркем еңбекке эмоционалды - құндылық қатынасын қалыптастыруға ықпал ету; көркем еңбек нәтижесінің ерекшелігін – пайда мен сұлулықтың бірлігін (Функционалды және эстетикалық) ашу.

3. Адамның көркемдік - шығармашылық қызметінің түрлері туралы түсінігін кеңейту; халық шеберін, суретші-конструкторды, дизайнерді еңбекпен таныстыру.

4. Көркемдік - өнімді іс-әрекеттің тәжірибесін оның барлық деңгейлерінде байыту: қабылдау - орындау - шығармашылық, жасына, жынысына, жеке ерекшеліктеріне сәйкес.

5. Эстетикалық қабылдауды, шығармашылық қиялды, бүйірлік (икемді, шығармашылық) ойлауды, әмбебап көркемдік қабілеттерді дамыту және еңбек адамының қасиеттерін тәрбиелеу – еңбекқорлық, жауапкершілік, адалдық, коммуникативтілік және т. б.

6. Зияткерлік және көркемдік іс - әрекеттерді біріктіру негізінде көркемдік әдістерді, техникаларды, технологияларды игеруге және жалпы қол шеберлігін дамытуға ықпал ету.

7. Әр баланың жеке өсуіне жағдай жасау.

Балалардың көркем еңбек мазмұнын интеграцияланған қызмет ретінде игеруінің сәттілігін қамтамасыз ететін негізгі психологиялық - педагогикалық жағдайларды бөліп көрсету керек:

- көркем - өнімді қызмет түрлерінің әртүрлілігі;
- білім беру мақсатымен және даму бағдарламасымен (стратегия мен тактиканың бірлігі) біріктірілген қызмет түрлерінің тұрақты ауысуы;

- жеке бағдарламалар мен даму бағыттары;

- мұғалімнің рөлі әр түрлі өзара әрекеттесу формаларында нақты бірлесіп құру әдісімен (мұғаліммен, ата-аналармен, суретшімен, халық шеберімен, басқа балалармен) еркін, тәуелсіз қызмет үшін жағдай жасау және оқу процесін ұйымдастырудан тұрады;

- материалдардың, көркем аспаптардың, альбомдардың, мәдениет заттары мен өнер туындыларының кең таңдауын қамтитын арнайы жабдықталған орынның (шеберхана, дизайн-студия, қолөнер орталығы және т.б.) болуы.

Дәстүрлі сабақтардың орнына шығармашылық жобалардың бір түрі ұсынылады, олар мыналармен сипатталады:

- нақты тақырыпты емес, әр баланың айналасындағы әлемді және оның осы дүниеде болуын түсіну тәсілі ретінде мағынасын анықтау;

- білім беру және нақты (материалдық) кеңістік шекарасын кеңейту(мұражайлар, көрмелер, мастер - кластар, балабақша алаңындағы шеберханалар, серуендеу және экскурсиялар, мәдени оқиғалар) ;

- жобалық қызметке басқа адамдарды - ересектерді (ата-аналар, ата-әжелер, қосымша білім беру педагогтарын, суретшілер мен халық өнерінің шеберлерін, музыкалық жетекшіні, экскурсоводты және т. б.) және пікірлестер командасын кеңейту, қалыптасқан топ шеңберінен шығу мақсатында әртүрлі жастағы балаларды тарту;

- алынған нәтижелерді түсіну және одан әрі іс-әрекеттер туралы шешім қабылдау үшін мұғаліммен және басқа балалармен мәселені барлық кезеңдерде (идеяны әзірлеуден бастап іске асыруға және қолдануға дейін) талқылау;

- жеке және әлеуметтік маңызы бар нәтижелі қызмет нәтижесінің тұсаукесері (қолдан жасалған ойыншықтар, кітаптар, альбомдар, кәдесыйлар, коллаждар, макеттер, аранжировкалар, инсталляциялар, коллекциялар);

- барлығы үшін бірыңғай міндеттің және нәтижені бағалаудың бірыңғай өлшемінің болмауы.

Бүгінгі таңда мұғалімдер мен психологтар әр баланың өзіне мақсат қоюы керек, шығармашылыққа мәжбүрлеу, идеялар, мүдделер мен шешімдер қабылдау мүмкін емес екенін айтады.

МЕКТЕП МАҚТАНЫШЫ



*Абсенова Гулжахан Ескендірбековна
Түркістан облысы, Жетісай ауданы
Жетісай ауданы №37 «Еңбек» жалпы білім беретін мектебі
Ағылшын пәні мұғалімі*

Мектеп те, сынып жетекші де, пән мұғалімі де үздік оқитын, тәртіпті, алғыр, талантты оқушысын қашанда мақтап, биікке көтеріп, басқаларға үлгі етіп отырады. Сондай үлгі тұтар оқушылардың бірі Абилда Лаура Төлегенқызы. Ол №37 "Еңбек" жалпы білім беретін мектепте 1-сыныптан бастап үздік оқып келеді. Қазіргі таңда 10-сыныпта оқиды. Сабағын жақсы оқумен ғана шектелмейді, сонымен қатар мектептің қоғамдық жұмыстарына да белсене қатысады. «Өзін-өзі басқару» ұйымының президенті. Білім мен еңбек адамды шындайтынын жақсы түсінгендіктен, олимпиада, байқау, жарыстарға үнемі қатысып жүреді.

Барлық пәндерді жақсы меңгеріп, соның ішінде ағылшын, география пәндерін ерекше сүйіп оқиды. 2022-2023 оқу жылында ағылшын тілінің пәндік олимпиадасында алғыс хат пен марапатталса, осы оқу жылында 3-орынға ие болды. Ауыл олимпиадасының облыстық кезеңінде 1-орын алды. Лингвистикалық олимпиадаға да қатысып, жүлделі 2-орынды иеленді.

«Ұша білген қанатқа дүние кең» дегендей, оқимын, үйренемін деген адамға барлық мүмкіндіктер бар. Сондай мүмкіндіктерді Лаура ұтымды пайдаланып, өз білімін шыңдап жүр. Лаура көп ізденетін, білмегенін үйренуге тырысатын, алдына мақсат қойып, соған жетуге ұмтылатын талпынысы мол оқушы.

Міне, осындай талабы таудай шәкіртіме қашанда жолының ашық, сәтті болуын тілеймін.



ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҒЫНДА LESSON STUDY ӘДІСІН ҚОЛДАНУ

Береке Камшат

Астана қаласы

Қаныш Сәтбаев атындағы BINOM SCHOOL мектеп-лицейі

Қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімі

Lesson Study – бұл сыныптағы іс-әрекеттегі зерттеу жұмысының ерекше түрі, ол мұғалімдер топтарының Lesson Study –ді бірлесіп жоспарлауын, оқуын, қадағалауын және талдауын көздейді.

Оқушылар мәтін мазмұнын меңгеруде жаһандық мәселелермен байланысты:

- өзінің жеке сұрақтарын құруына;
- өзінің жеке зерттеулерін құрылымдауға;
- олардың зерттеуін қолдау үшін қолжетімді түрлі құралдарды бағалауға;
- мәселелердің жекелеген шешімін табуға көмектесетін зерттеуді, бақылау мен талдауды іске асыруға үйренеді.

Оқушыларды осындай нәтижеге бағыттау үшін Lesson Study әдісінің маңызы өте зор. «Lesson Study – мұғалім тәжірибесі саласындағы білімді жетілдіруге бағытталған, сабақтағы іс-әрекеттегі зерттеудің ерекше үлгісі болып табылатын педагогикалық тәсіл» — дейді Пит Дадли. Ол Lesson Study тиімділігін былайша сипаттайды:

- оқушылардың оқу процесі әдеттегіден тереңірек түсіндіріледі;
- оқу процесінде оқушылардың не оқып жатқаны жайлы ой-пікірлері мен шынымен не оқып жатқаны жайлы түсінік арасындағы айырмашылық айқын көрінеді;
- оқу үрдісі оқушылардың қажеттіліктеріне сай жоспарланады;
- бұның барлығы қолдап оқыту мен оқу ортасы мәнмәтінінде жасалады.

Пит Дадлидің нұсқаулығын басшылыққа ала отырып, әріптестерімен бірлесе Lesson Study жүргізуді қолға алдық. Мәтін мазмұнын өз беттерімен меңгеру дағдылары 7-сынып оқушыларында қиындық туғызғандықтан, олардың мәтінді өз беттерімен зерттеп оқу дағдыларын дамытуды зерттеуіміздің басты нысаны ретінде тандадық.

Lesson Study өткізудегі мақсатымыз:

- оқыту нәтижесінде оқушылардың қажеттіліктерін барынша қанағаттандыратындай жоспарлауды жүзеге асыру;
- оқушыларға білім алуға көмектесу және топ мүшелерінің кәсіби дамуына ықпал ету;

Lesson Study-дің алғашқы циклінде әріптестеріммен сабақты бірлесіп жоспарлап, бақылауға алынатын оқушыларды анықтап, тиімді әдіс-тәсілдерді сараладық. Алғашқы Lesson Study сабағын өткізіп, оқушылармен сұхбат жүргіздік. Сұхбат нәтижесінде және бірінші Lesson Study сабағын талқылау нәтижесінде екінші Lesson Study сабағын жоспарладық. Алғашқы сабақты жоспарлау барысында 7-сынып оқушыларының мәтін мазмұнын өз беттерімен меңгере алулары үшін алдымен зерттеу дағдысын дамыту мақсатында зерттеу сұрақтарын құрастыруды үйретуді көздедік. Сұрақтарды құрастырып қана қоймай, сол сұрақтарды критерий арқылы бағалатуды ойластырдық.

Сұрақтар мынадай критерийлер арқылы бағаланды:

- «Иә» немесе «жоқ» деген жауаппен шектелмеу керек;
- Сұрақ концептілермен байланысты болуы керек;
- Әр түрлі көзқарастарды қарастыруы керек?
- «Қалай?», «қаншалықты?», «неліктен?» деген сияқты сұрақты негізге алу керек;

Әріптестеріммен жұмыс барысында оқушылардың зерттеу дағдысын дамыту үшін әдіс-тәсілдерді тандап, оны сабақтың қай бөлігінде қолданғанда тиімдірек болатынын анықтадық. Сабақты талдау барысында жеткен нәтижелерімізбен бөлісіп, сабақты жоспарлауда оқыту барысында көңіл бөлінбей қалған тұстарды талқыладық. Оқушы үніне құлақ асу арқылы оқушы қызығушылығын арттырдық.

Оқушыларға қойылатын сұрақтар:

-Саған сабақта не ұнады?

-Сен нені үйрендің?

-Нені жақсырақ істей аласың?

-Оқытудың қай бөлігі сен үшін барынша тиімді болды?

-Нені өзгертер едің? Неліктен?

Біз бұл жерде ең бастысы талдауды оқытудан емес, баланың оқуын, білім алғандығын қадағалаудан бастадық.

А оқушы сұрақ құрастырғанына қызыққанын айтты.

В оқушы концепциялармен, ғаламдық мәнмәтінмен байланыстыруда аздап қиналатынын айтты.

С оқушы қызығушылық туғанын, бірақ белсенді жұмыс істей алмағанын жеткізді.

Алғашқы Lesson Study-де оқушылар мағынаны тану барысында өздері қалаған оқушылармен сұрақтарды талқылағылары келетінін айтты. Сонымен қатар, көркемдегіш құралдармен жұмыс істеуде қиындықтар бар екенін жеткізді.

Ол үшін өзара талқылауда мына сұрақтар төңірегінде жауап іздедік:

- Оқушының әрқайсысы қандай жетістікке қол жеткізді? Ол жеткілікті болды ма? Олардың сыныптарындағы басқа оқушылар қандай нәтиже көрсетеді?
- Енгізіліп жатқан әдіс қалай көмектесті немесе кедергі келтірді (екеуі де болуы ықтимал)? Қандай тосын оқиғалар болды?
- Әр оқушының нәтижесін жақсарту үшін келесі жолы әдістеменің қандай аспектілері түзетілуі керек?
- Келесі жолы біз не істеуге тырысуымыз керек?

Келесі сабақта тағы да осы жұмыстарды қайта ұйымдастырып, алдымен комментарий жаздырып, бағалатып, оны жинап алған соң, онымен өзіміз танысып, төмен бағаланған оқушылармен жеке жұмыс істеу керек деп шештік. Келесі сабақты жоспарлауда біз оқушыларға шығармадан үзінділер беріп, сол үзінділермен жұмыс істеуді ұсындық. Оқушы ұсынылған үзінді бойынша концептуалды сұрақ құрастыруы керек және оны өзі қалаған оқушымен талқылауды ұсындық. Осы тұста А оқушының жақсы жұмыс істегенін байқадық. С оқушының да белсенділігі артты. Оқушылар бұл тапсырманы орындауда оншалықты қиналған жоқ. Бұл жұмыс оңтайлы әдіс болды әрі оқушыларды ынталандырды. Бұл жұмыстар біздерге оқушыларға эйдос-конспект жасатуға көп септігін тигізеді деген болжам жасадық.

Оқушылар оқыған мәтіндерінің мазмұны бойынша түсінгендерін эйдосконспект жасау арқылы өздері жеке-жеке зерттеу сұрағын құрастырып, тақырыпты ашатын суретпен байланыстыра отырып, жұмыс істеді. Бұл лессон стадиінің өнімі болды.

Лессон стади соңында оқушылар төмендегідей нәтижеге қол жеткізді:

- оқушылардың білімінен, игерген дағдыларынан ілгері даму байқалды;
- зерттеу дағдыларын дамытуға бағытталған жұмыстар оқушылардың мәтінді зерттеп оқудағы белсенділігін арттыруға оң әсерін тигізді;
- Әр оқушының нәтижесін жақсартудағы іс-әрекеттерді жоспарлау арқылы айтарлықтай жетістіктерге жеттік.

Қорытындылай келе, бұл тәсілдің нәтижесінде біз оқушылардың білімдерін жаңа тәсілдер арқылы кеңейте алдық. Сабақ соңында өз мақсаттарымызға жеттік, қалыс қалған оқушылар болған жоқ. Бағдарламаның жеті модулін ықпалдастыра отырып, оқушылардың сұрақтарға толық жауап беруіне, ойларын ашық айтуға үйреттік. Топтық жұмыс арқылы ойларын ортаға салып талқылау, талдау, өз пікірін ашық айтуға дағдыландыра отырып, бірін-бірі, өздіктерін, жұптарын, топтарын бағалауға үйретіп, оқуға деген қызығушылығын арттырдық. Болашақта осындай әдіс - тәсілдерді қолдана отырып өткен сабақтарымызбен оқушының білім, білік дағдыларын арттыруды көздеп отырмыз және үлгерімі "С" дәрежесіндегі оқушылармен әлі де жұмыстар жасап "В" дәрежесіне жеткізуге, "В" дәрежесіндегі оқушыларды "А" дәрежесіне жеткізуге тырысамыз.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ



*Джангабилова Мирамгуль Муратбаевна
Маңғыстау облысы, Жаңаөзен қаласы
№12 бастауыш мектеп КММ
Бастауыш сынып мұғалімі*

Функционалдық сауаттылық дегеніміз - адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына, жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына, жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы. Ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының мәні тарихи тұрғыдан өзгергенін, тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір қоғамда өмір сүруге қажетті білім мен біліктердің жиынтығын игеру, яғни функционалдық сауаттылыққа жету, қалыптастыру, меңгерту. Қазіргі әлемдегі, еліміздегі өріс алып отырған түрлі бағыттағы дамулардың әсерінен қоғамның адамға қоятын талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалдық сауаттылық ұғымы кең тарала бастады. Қазіргі әлемдік білім кеңістігіндегі халықаралық стандарт талаптарына сай оқыту үдерісінің орталық тұлғасы білім алушы субъект, ал ол субъектінің алған білімінің түпкі нәтижесі құзыреттіліктер болып белгіленуі білім беру жүйесінде «функционалдық сауаттылықты» қалыптастыру мақсаты негізге алынып отыр.

Жай сауаттылық- адамның оқу, түсіну, қысқа мәтіндерді құру және қарапайым арифметикалық әрекеттерді орындауы. Функционалдық сауаттылық – адамның сыртқы ортамен қарым-қатынасқа түсе алу қабілеті және сол ортаға барынша тез бейімделе алуы мен қарым-қатынас жасай алу деңгейінің көрсеткіші. Олай болса, функционалдық сауаттылық тұлғаның белгілі бір мәдени ортада өмір сүруі үшін қажетті деп саналатын және оның әлеуметтік қарым-қатынас жасауын қамтамасыз ететін білім, білік, дағдылардың жиынтығынан құралады. Ал кең мағынасында ол тек білік пен білімділік әлеміне барудың жолы ғана емес, ол – ұлттың, елдің немесе жеке адамдар тобының мәдени және әлеуметтік дамуының өлшемі. Осындай сапалық сипаты тұрғысынан қарағанда функционалдық сауаттылық жеке адамды дамытудың тетігі ретінде қолданылады. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Егер осы шарттар бастауыш сыныпта орындалғанда оқушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады.

Бастауыш сынып оқушылардың функционалдық сауаттылық мазмұны келесі мағынада сипатталады .

- оқу, жазу сауаттылығынан;
- жаратылыстану ғылымындағы сауаттылығынан;
- математикалық сауаттылығынан;
- компьютерлік сауаттылықтан;
- денсаулық мәселесіндегі сауаттылықтан;
- құқықтық сауаттылығынан.

Оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда білім берудің алатын орны ерекше.

«Сабақ беру – үйреншікті жай ғана шеберлік емес, ол – жаңадан жаңаны табатын өнер» - деген екен Жүсіпбек Аймауытов. Сондықтан қазіргі таңда оқушыларға саналы тәрбие мен сапалы білім беру ісін жаңа талап тұрғысынан өзгертіп, оқыту тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыруға міндеттіміз.

Олай болса шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін әр сабағымызда біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек. Тұлға құзіреттілігін дамыту үшін, яғни бастауыш сынып оқушыларының функционалды сауаттылығын арттыруда оқытудың 7 модулін қолдану, сабақ жоспарлауда Блумның ойлау дағдыларын –білу, түсіну, қолдану, талдау, жинақтау, бағалау және сөйлеу әрекеттерінің түрлері- оқылым, жазылым, айтылым, тыңдалымды қолданып, бағалау критерилерін айқындаудың маңызы зор. Оқу процесінде қолданылған интербелсенді әдістерді қолдану кезіндегі оқушының іс-әрекеті критериялды бағаланып, рефлексия жүргізілсе онда біздің де алдымызда отырған оқушының да жұмысы, даму деңгейі бірден көрінеді және олардың функционалды сауатты болып дамитындығы сөзсіз. Интербелсенді әдісте оқушылар төмендегідей білім, білік, дағды, машықтарға үйренеді:

- терең ойлану, жеке рефлексиялық қабілеттерді дамыту;
- өз идеялары мен әрекеттерін талдау және оларға баға беру;
- ақпаратты өздігімен түсініп, жан-жақты талдап, таңдап алу;
- өздігімен жаңа түсінік пен білім құрастыру;
- пікірталастарға қатысып, өз ойы мен пікірін дәлелдеу;
- шешім қабылдау және қиын мәселелерді шешу;

Сол себепті интербелсенді оқытуда оқушылар келесі әрекеттерді атқаруға дайын болу керек:

- бірлескен жұмыс;
- танымдық, коммуникативтік, әлеуметтік тұрғыдан белсенділік таныту.

Жұптағы ой қозғау. Оқушылар қандай да болмасын ақпарат туралы бар білгендерін жазбаша келтіреді. Бұл тапсырманы орындауға берілген уақыт 2-4 минут қана, оқушылар өз жұптарымен жазғандарымен бөліседі, сұрақтарға жауап береді, тізімдерін толықтырады.

Кластерлер. Идеялар мен ақпараттардың арасындағы байланыстарды айқындауға арналған жазба кестелер. Негізгі тақырып немесе тірек тақтаның ортасындағы шеңберге жазылады да, одан туындаған тақырыпшалар оның жан-жағына жазылып, шеңберленеді, оқушылар оларды бір-біріне қосады да, өзара байланыстыру туралы әңгімелейді.

Ойлан, жұптас, пікірлес – оқушыларға қандай да болмасын сұрақ, тапсырма берілгеннен кейін оларды тыңғылықты орындауға бағытталған тәсіл. Тақтада сұрақ, тапсырма жазылғаннан кейін әрбір оқушы жекеше өз ойлары мен пікірін берілген уақыт ішінде (2-3 минут) қағазға түсіреді. Содан кейін оқушы жұбымен жазғанын 3 – 4 минут талқылайды, пікірлеседі. Мұғалім 2-3 жұпқа өз пікірлерін бүкіл сыныпқа жариялауын сұрануына болады.

Алдын – ала берілген атаулар – мұғалім сабақ барысында жаңа тақырып бойынша тақтаға бірнеше атау (терминдер) жазып қойып (3-4 атау) оқушыларға олардың мағынасы, мазмұны және өзара қатынасы мен байланысы туралы ойлауын сұрайды. Бұл жұмысты оқушылардың жеке жұппен немесе шағын топ ішінде ауызша яки жазбаша орындалуы ықтимал. Содан кейін мұғалімнің бірнеше оқушының ойы мен пікірін тыңдауына болады.

Еркін жазу – оқушылардың тақырып бойынша өз ойларын қағазға түсіруді талап ететін тәсіл. Оқушылар берілген уақыт аумағында (5-7 минут) тоқтамай жазуы керек.

Сабақтың негізгі бөлімінде мұғалім оқушыларға білім алудың белсенді тәсілдерін ұсынып, олардың өздігінен жаңа мәліметті жан – жақта қарастырып, зерттеп, игеруіне мүдделі. Оқушылар жекелей, жұппен, топпен жаңа ақпаратпен танысып, ол туралы өзіндік пікір қалыптастырады.

Сұрақ қою қайтадан сұрақ қою – мәтіннің әр бөлігінен кейін оқушыларға бір – біріне немесе өзгеде оқушыларға белгілі бір жүйемен сұрақ қою тәсілі. Мәтіннің бірінші бөлігі оқылып жатқанда А оқушы В-ға бірнеше сұрақ жазбаша дайындайды. Мәтін оқылып біткеннен кейін В оқушы жауап береді. Екінші бөлімнен кейін керісінше В оқушы А оқушыға сұрақ қояды. Үшінші бөлімнен кейін екеуі С және Д оқушыларға сұрақ қояды.

Жеке тұлғаны анықтау атты ойынның да тиімді жағы көп. Жүргізуші (мұғалім) химик ғалымдардың портреті жапсырылған беттерді таратады. Оқушылар ғалымның фамилиясын, химия саласындағы өмірін, жаңалықтарын есімімен байланысты оқиғалар т.б еске түсіру керек. Талдау ұзақтығы 5 минут.

«Джигсо» әдісінің артықшылығы – топта жұмыс істеуге арналған құрылым ұсынып, сөйлеу және тыңдау дағдыларын дамытуды қамтамасыз ететіндігі.

Мұғалім сыныпты шағын топтарға бөледі (әдетте, төрт адамнан). Мұғалім оларды сыныптың тепе-теңдігін сақтай отырып, жынысына, қабілетіне, қарым-қатынастарына қарап бөледі.

Құрылған әр топқа дәстүрлі тапсырма беріледі. Тапсырма үлестірме материалдар түрінде таратылады. Күрделілігі бойынша оқуға арналған материалдың тиісті күрделілік деңгейі сақталуы керек. Егер топ төрт

адамнан тұратын болса, басты тапсырманың ішінде топтың әр мүшесіне бір сұрақтан төрт сұрақ немесе тапсырма болады. Сұрақтар немесе тапсырмалар топ ішінде оқушылардың өзара келісуі арқылы бөлінеді.

Сабақты бекітуге және үй тапсырмасына қолдануға болатын әдістер:

Ыстық орындық – Бір оқушы алға шығып өз пікірін айтып және тақырып бойынша сұрақтарға жауап береді. Сұрақты анағұрлым мазмұнды қылу үшін, оқушылар белгілі бір пікір бойынша бірлесіп алға шығып сөйлей алады. Мысалы, оқушылар белгілі бір рөлді немесе адамды сомдай алады .

Оңай және қиын сұрақтар кестесі. Бұл кестені оқушылар қандай да болмасын мәселе бойынша өз пікірін келтіру үшін немесее жаңа ақпаратпен танысқанда толтыра алады. Кестенің сол жағына олар түсініктері боцынша оңай, ал оң жағына қиын сұрақтарды келтіреді. Мысалы, оңай сұрақтар дегеніміз мәтінде жауабы бар саулдар, ал қиын сұрақтардың жауабы мәтінде жоқ, оларға тек өзіндік тұрғыдан ғана жауап беруге болады.

Алтын балық – барлық сынып алдында өз пікірін білдіргені болмаса, қалған жағдайда «ыстық орындық» сияқты. Олар алтын балыққа арналған аквариумда отырады, басқалары оларға сұрақ қойып, түсініктеме беруді талап ете алады және т.б. Бұлардан өзге сабақтың бұл кезеңінде семантикалық карта, Венн диаграммасы, сөз жұмбақ, тәжірибе жасау, көру, есте сақтау диктанты т.б тәсілдерді пайдалануға болады.

Қорыта келе оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту – бүгінгі заман талабы. Осы ретте, бастауыш сыныпта сабақты дұрыс жүргізе білудің маңызы зор. Педагогтың шеберлігі, яғни шығармашылық пен жауапкершілікті ұштастырып сабақ өтуі, бұл заман талабынан туындап отырған мәселе. Жоғары деңгейде сабақ беретін оқытушының алдынан шыққан оқушы – өмір айдынындағы өз жолын адаспай табады, азамат болып қалыптасады. Бұл ұстаз үшін абыройдың үлкені, әрбір мұғалім осыған ұмтылса ұрпақ алдындағы қарыздың өтелгені. Жоғарыда айтылған жұмыстардың барлығынан көретін нәтижеміз, тұлғаның; сөздік қоры молаяды, ізденімпаздыққа үйренеді, ойлау қабілеті артады, ойын еркін айтады, белсенділігі артады, шығармашыл жұмыс істейді, қиялы ұшталады, тапқырлыққа үйренеді.




БҮГІНГІ ҰСТАЗ ТАҢЫ

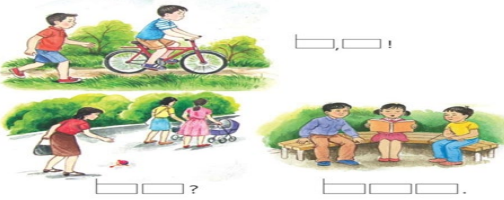





НЕ ҮЙРЕНДІМ? НЕ БІЛДІМ?



*Ахымбекова Хатира Тилеубердиевна
Түркістан облысы, Сайрам ауданы, Жібек жолы ауылы
Бөкейхан атындағы жалпы білім беретін мектеп
Бастауыш сынып мұғалімі:*

Білім беру ұйымының атауы	Бөкейхан атындағы жалпы орта мектебі			
Пәні:	Әліппе			
Бөлім:	Әліппе кезеңі			
Педагогтің аты-жөні:	Ахымбекова Хатира Тилеубердиевна			
Күні:	06.11.2023ж			
Сынып:	1Ә сынып			
Сабақтың тақырыбы:	№47 сабақ. Не үйрендім? Не білдім?			
Оқу бағдарламасына сәйкес оқыту мақсаты:	1.1.5.1* заттар мен құбылыстарды сипаттауға, салыстыруға қажет сөздерді қолдану; 1.1.5.2 сөйлеу барысында дауыс ырғағын, екпін, әуен, қарқын, кідірісті сақтау, ойды ым-ишара, қимыл арқылы жеткізу; 1.2.9.1 дауысты дыбыстардың буын құрайтынын білу, буын санын анықтау 1.4.3.1 сөйлемді бас әріптен бастап жазып, соңына тиісті тыныс белгіні қою			
Сабақтың мақсаты	Заттар мен құбылыстарды сипаттауға, салыстыруға қажет сөздерді қолданады. Сөйлеу б/да дауыс ырғағын, екпін, әуен, қарқын, кідірісті сақтайды, ойды ым-ишара, қимыл арқылы жеткізеді. Дыбыстың таңбасы – әріпті таниды, дыбыс пен әріпті бір-бірінен ажыратады. Сөйлемді бас әріптен бастап жазып, соңына тиісті тыныс белгіні қояды.			
Құндылықтар	Ұлттық мүдде: қазақ тілінің қолдану аясын кеңейту			
Сабақтың барысы				
Сабақтың кезеңі/ уақыты	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар

<p>Сабақтың басы 5 минут</p>	<p>Сабаққа дайындық жасау Психологиялық ахуалды жақсарту Мейірімді жүрекпен, Ақ пейілді тілекпен Амандасып алайық, Бір жадырап қалайық!</p>	<p>Сабаққа дайындық жасайды</p>	<p>Мақтап, мадақтап отыру</p>	<p>суреттер Суреттер</p>
<p>Өткенді пысықтау 5 минут</p>	<p>Өткенді пысықтау 46– сабақ. «Ұ дыбысы және әрпі» Ұ әрпі бар сөздерді оқу, мағынасын түсіндіру Ұ дыбысы естілген жануар атауын қайталау., сөздерді буынға бөлу. Ұ дыбысын айтқанда ерін кішкене дөңгелектеніп, тіл ұшы астыңғы тіске жақындайды, тіл ұшы кейін қарай тартылады Ұ- жуан дауысты дыбыс. Ұш, ұшақ, құс, ұл, ұлу, құр, тұр, ұя, жұмыртқа. Ұ дыбысты сөздерді буынға бөлгізу, ұ нешінші буында екенін анықтау</p>	<p>Алдыңғы білімді пысықтайды</p>	<p>Белсенділік танытқан оқушыларды «Мадақтау сөз» әдіс Жарайсың! Жақсы! Талпын!</p>	
<p>Сабақтың ортасы 20 минут</p>	<p>Тақырыпты ашу ФС тапсырмасы Суретке қарап, сұрақ қою және жауап беру. –Үстел басында ас ішер алдында не дейміз? –Асыңыз дәмді болсын! –Ас болсын! –Астарың дәмді болсын!</p>	<p>Өз ойларын айтады</p>	<p>Дескриптор: Суретке қарап, сұрақ қойды және жауап берді Сөйллем құрай алды</p>	<p>оқулық</p>  <p>оқулық</p>
	<p>Жаңа тақырып Сюжетті сурет бойынша сызбаға сәйкес сөйлем құрау -Самат, тоқта! –Самат, ақырын! –Ойыншық кімдікі? –Сіздердің ойыншықтарыңыз ба? –Айжан кітап оқыды.</p>	<p>Оқушылар сюжетті сурет аясында берілген сызба бойынша сөйлем құрайды.</p>	<p>Дескриптор: Сюжетті сурет бойынша сызбаға сәйкес сөйлем құрады Сөйлемдерді дұрыс құрай алды</p>	

<p>Сергіту сәті 2 минут</p>	 <p>Жазылым</p> <p>Жазу дәптерімен жұмысты ұйымдастыру</p>  <p>"Сағат" Жіңішке тілді ауыз қуысынан шығарып, оңға, солға қимылдату керек</p> <p>"Ат шауып келеді" Жымыю Ауыз ашық Тілді таңдайға жабыстырып, басу, жылдам қағу керек. Тіл асты желбездегің созу</p> <p>"Өткеншек" Тілді жіңішкертіп ұстап, кезекпен мұрынға, иекке қарай созу. Ауызды ашып ұстап тұру керек</p>	<p>Оқушылар жазу дәптеріндегі шығармашылық тапсырмаларды орындайды</p> <p>Түл ұстарту жаттығуларын жасайды</p>	<p>Дескриптор: Жазу дәптеріндегі шығармашылық тапсырмаларды орындады Каллиграфиялық талапқа сай дұрыс және сауатты жазды</p> 	<p>Жұмыс дәптері</p> <p>оқулық</p> <p>Суреттер</p> <p>Суреттер</p>
<p>Сабақты қорыту 5 минут</p>	<p>Саралау тапсырмасы</p> <p>1-деңгей: «С, О, Т, Қ, Ы, З, М, Е, Д, Ш, Ұ» дыбыстарымен сөздер құра.</p> <p>2-деңгей: Құраған сөздеріңді көптік мағынада қолданып көр.</p> <p>3-деңгей: Құраған сөздеріңнің бірімен сөйлем құра.</p> <p>ЕБҚ Қима қағазға жазылған сөздерді тақтаға көркем жаз.</p> <p>ЕҚБ Өзің қалаған тақырыпқа мәтін құра. Оны тақтаға жаз.</p>	<p>Оқушылар өздеріне берілген саралау тапсырмаларын орындайды</p> <p>Жеке жұмыс жасайды</p> <p>Шығармашылық тапсырманы орындайды</p>	<p>Дескриптор: 1-деңгей «С, О, Т, Қ, Ы, З, М, Е, Д, Ш, Ұ» дыбыстарымен сөздер құрады. 2-деңгей Құраған сөздерін көптік мағынада қолданып айтты 3-деңгей Құраған сөздерінің бірімен сөйлем құрайды</p> 	<p>Суреттер</p>  
<p>Қосымша тапсырма</p>	<p>ҚЖ: Шығармашылық тапсырма Сурет бойынша әңгіме құрату. Сызба бойынша сөйлем құрау. Сөзге дыбыстық талдау жасау.</p>	<p>Шығармашылық тапсырманы орындайды</p>	<p>Дескриптор: Сурет бойынша әңгіме құрады Сызба бойынша сөйлем құрады Сөзге дыбыстық</p>	<p>Суреттер</p>

<p>2минут</p> <p>Кері байланыс 5 минут</p>	<p>«Ұя» тақырыбымен әңгіме құрастыр.</p> <p>Құстар - біздің досымыз; Құс ұясын бұзбайық, Жұмыртқасын алмайық, Обалына қалмайық.</p> <p>-Ұя жасау үшін не қажет?</p>	<p>Кері байланыс жасайды</p>	<p>талдау жасады Алдыңғы білімін пысықтады</p>	<p>Жұлдызшалар</p>
 <p>«Жұлдыздар шеруі» әдісі</p> <p>Әлге леуісі мүсінді, мен ұяны қызықты бағды!</p> <p>Мен сыйақы леуісі мүсінді!</p> <p>Тақарып бойыма жі де ізденуім керек!</p>		<p>«Жұлдыздар шеруі» әдісі</p>		

ДОМБЫРА –ДАЛА ШЕЖІРЕСІ



*Өмірова Лена Майданқызы
Ақтөбе облысы Байганин ауданы Жарқамыс ауылы
Б.Тәжібаева атындағы балалар музыка мектебі
Домбыра класы оқытушысы*

Домбыра – өзіндік музыкалық сипаты бар, қазақ өмірінде маңызды орын алатын аспап. Алғаш эпикалық дәстүр шеңберінде жыр, толғау, термелерді сүйемелдеуге қолданылған домбыра кейін аспаптық шығарма – күй жанрының қалыптасуына ықпал еткен. 6000 жылдық тарихы бар домбыра бүгінде жеке әнді сүйемелдеуге, күй тартуға, халықтық-фольклорлық музыкада, классикалық шығармаларды орындауға қолданылатын, мүмкіндігі кең музыкалық аспап. Ендеше назарларыңызға домбыраның шығу тарихы мен түрлері жайында кеңінен ақпарат ұсынамын.

Әр түрлі ескерткіштерге, сондай-ақ этнографтардың жазып қалдырған еңбектеріне жүгінсек, домбыра және өзге халықтардың осы тектес аспаптары тіпті сонау орта ғасырларда белгілі болған екен. Мысалы, Әбу Насыр әл-Фарабидің еңбектерінен тамбур аспабы жайында оқимыз.

Өзбектердің домбыраға өте ұқсас екі ішекті дутары алғаш рет әл-Хусейнидің «Музыкалық канон» деген трактатында ауызға алынды. Қазақтың халық аспабы домбыра XIV ғасыр жазбаларында кездеседі. Оның бастағы түрі мен құрылысы қазақтың домбырасынан аумайды. Осындай аспап аттарының ұқсастығы да олардың түпкі шығу тегі бір екенін көрсетсе керек.

Өткен жүз жылдықта ұлы халық композиторы Құрманғазымен бірге Дәулеткерей, Тәттімбет, Сейтек, Байсерке, Қазанғап секілді саңлақ күйшілер дүйім жұртты аузына қаратқан. Бармағынан бал тамған майталман домбырашы болуымен бірге нелер бір ғажап күй де шығарған шын мәніндегі өнер иелері болды. Олардың арқасында домбырада тартылатын күйлердің музыкалық формасы үздіксіз жетілдіріле түсті. Домбыраның техникалық мүмкіндіктері артқан сайын домбыра тарту өнері де едәуір өрге басып, байи түсті.

Қазақстанның батыс аудандарында домбыра тартудың өзгелерге ұқсамайтын бөлек дәстүрі қалыптасқанын айту керек. Батыс аудандардағы домбыраның негізгі өзгешелігі, көлемі үлкен болып келеді, сонымен қатар шанағы сопақ, мойны жіңішке, перне саны көбірек. Сондықтан мұндай домбыраны тартқанда қолданылатын техникалық тәсілдерді шанағы жалпақ домбыраға қолдану қиын, өйткені бұл соңғы домбыраның мойны едәуір енді және ондағы перне де аз.

Шанағы жалпақ домбыраның бірнеше нұсқасы кең тараған. Егер батыс аудандардағы домбыраларға 12—14 перне тағылса, ал шанағы жалпақ домбыраға не бары 7—8 ғана перне байланған. Перне санын арттыру процесі өте баяу жүрді және оның өзі орындалатын репертуарға тікелей байланысты еді. Әдетте, жаңа перне онымен алғаш орындалатын күйдің атымен аталынды. Пернелердің бірі домбырада «Түрікпен күйін» орындағанда байланды да, «Түрікпен пернесі» деп аталды. Бейтарап терция интервалын беретін басқа бір перне Қазақстанның батыс аудандарында «Сарыарқа пернесі» деп аталады.

Аңыз-ертегілердің бірінде аспаптағы жоғарғы тиектің қалай пайда болғаны жайында айтылады. Жаумен шайқасып, одан соң алыс сапар шегіп әбден қалжырап келе жатқан батыр жолшыбай демалуға аялдайды. Сайдың ішіндегі саялы жерде жайғасып отырған соң талдан бір шыбық кесіп алады, оған жылқының қылын керіп байлайды да, дыбыс шығармақ болып көреді. Бірақ қолдан жасаған тым жұпыны аспаптан ешқандай үн шығатын емес, тым-тырыс, меңіреу күйінде қала береді. Батыр оны жанына тастай салады да, өзі қисайып жатып ұйықтап кетеді. Ол жанындағы өзі жасаған аспаптан шығып жатқан дауыстан оянады. Қолына алып қараған батыр аспаптың мойын тұсынан титтей ағаш тиекті көреді, оны әлдебіреу ішектің астынан келтіріп орнатып қойған екен. Батыр: «Е, бұл шайтанның ісі болды ғой»,— деп ойлайды. Бәлкім содан бері қалған сөз болса керек, халық арасында жоғарғы тиекті «шайтан тиек» деп атайды. Ішекті жылқының қылынан тағу, жоғарғы тиектің болмауы көне аспаптарға тән сипат.

Ән, жыр айтуға арналған домбыраның пернелері 8 – 9, әрі кеткенде 14 – 15-ке жетсе, күй домбырасына 20-дан астам перне тағылады. Олардың құлақ бұрауы да қажетіне қарай (кварта, квинта) өзгертіледі. Домбыра, негізінен, екі ішекті және кейде үш ішекті болып келеді. Домбыра тартуда қағыстардың түрлері өте көп. Мысалы, «сермеп ойнау», «іліп қағу», «шертіп ойнау», т.б.

Домбыра жайлы аңыз әңгіме

Ертеде бір хан қызының кедей жігітпен көңіл жарастырғанын сезіп қалады да жігітті дереу дарға астырады. Екі қабат болып қалған қыз мезгілі жетіп босанады. Оны аңдыған мыстан кемпір егіз баланы көз көрмес, құлақ естімес, алыс жерге апарып, жап – жасыл үлкен бәйтерек басына ұлды батысқа, қызды шығысқа қаратып іліп кетеді. Сәбилердің көз жасы тамған бәйтерек солады, жүрегі тоқтаған нәрестелермен бірге ағаш та қуарады.

Қаңқу әңгіме халық арасында жата ма, оны естіген ана егізін іздеп жолға шығады. Жолдан шаршаған ана ағаш түбіне келіп, демалады Құлағына күмбірлеген сарын естіледі. Қайдан шығатын әуен екенін білгісі келіп ағаш үстіне шығып тыңдаса, жаңағы бәйтерек сынып кетеді. Ағаштың түбінен басына дейін іші қуыс екенін көреді. Екі басына бұтақтан – бұтаққа керіліп қалған ішектерді көреді. Екі ішек самал желмен тербеліп, одан әуен шығады екен. “Егіз құлынымнан қалған жұрнақ осы болар” деп сол ағаштан аспап жасап алады. Батысқа қараған ішегі бостау, шығысқа қараған ішегін қаттылау керілген екен. “Астыңғы ішек – жіңішке дауысты қызым Зарлық, ал үстіңгі ішек – бос қоңыр дауысты ұлым Мұңлық болсын” деп екі ішекке ат қойып, домбырасын тартып, күй шығарып кеткен екен. Бұл аңыз — әңгіме этнограф Өзбекәлі Жәнібековтің еңбегінде жазылған.




«Нағыз қазақ қазақ емес, нағыз қазақ домбыра»-деп Ж.Молдағалиев ақын айтқандай, домбыра десе «қазақ халқы» деп айтып тұрғандай естіледі. Домбыраны қазақ киелі аспап деп үкілеп, биік таза жерге, не төріне іліп құрметтеп ұстаған.

FOOD AND DRINK




*Мурзахасова Асия Ашимхановна
Түркістан облысы, Жетісай ауданы
№65 «Достық» жалпы білім беретін мектебі
Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі*

Unit of a long term plan: Our health		Lesson 52		
Teacher name:		Ешова Гульзира Дюсенбековна		
Date:				
Grade: 6		Number present:	absent:	
Lesson title		Food and drink.		
Learning objectives		6.3.1.1 provide basic information about themselves and others at sentence level on an increasing range of general topics 6.2.4.1 understand the main points of supported extended talk on a range of general and curricular topics 6.4.5.1 deduce meaning from context in short texts on a limited range of familiar general and curricular topics 6.5.5.1 link without support sentences using basic coordinating connectors		
Lesson objectives		Learners will be able to: • Learn vocabulary for food and drink. • Listen to a report about healthy eating in schools. • Practise extending vocabulary.		
Value links		Honesty – You may highly value telling people the truth. This one gets tricky when being honest can be hurtful to others. So, a person who really puts honesty first might be the sort of person who will tell the truth even if it hurts to do so.		
Plan				
Stages / Time	Teachers actions	Students actions	Assessment criteria	Resources
Beginning of the lesson 5 min	<i>Organization moment</i> 1.Greeting. Ask about the weather. <u>Warm-up</u> • Ask individual students what they have for lunch when they are at school.	<i>The wish flower</i> ” <i>method helps to start the lesson with good wishes to each other.</i> The aim: To develop Ss speaking	At the organization moment T tries to award active Ss. «The praise» method is used to evaluate Ss with phrases like:	<i>CD 1</i> <i>Pictures</i> <i>PPT</i>

	<ul style="list-style-type: none"> • If there is a school canteen, ask if the meals are healthy. • Ask students if they make an effort to eat healthy food. <p>Lead - In</p>  <p>Lemonade and summer go hand-in-hand. This quintessential refreshment is also the perfect companion for a fresh and fruity appetizer like this strawberry fields salad. For an added burst of strawberry flavor, try making a strawberry-lemonade variation (recipe below)!</p>	<p>skills and create friendly atmosphere</p> <p>Efficiency: By telling the wishes they show their appreciations .</p> <p>Describe and imagine the pictures</p> <p><i>Students say different words from the picture</i></p>	<p>“Good job! Well done!”</p> <p><i>Formative Assessment</i></p>  <p><i>Good job!</i></p>	
<p>Middle of the lesson Presentation part. 35 min</p>	<p>Ex: 1 P: 60</p> <ul style="list-style-type: none"> • Students work in pairs to match the words with the pictures. Point out that not all the words in the box are needed. • Play the CD for students to check their answers. • Check that students understand the meaning of all the words. Play the CD again and get students to repeat. <p>Differentiation: «Verbal support» method is used to help Students use new words in the text.</p> <p>Ex: 2 P: 60</p> <ul style="list-style-type: none"> • Remind students that a useful way to learn vocabulary is to put new words in groups and list them in their vocabulary notebooks. • Check students understand the first word in each group. • Students copy the word groups and add two more words to each group. They can use dictionaries for this. In a stronger class, tell them to find four more words. <p>Ex: 3 P: 60</p> <ul style="list-style-type: none"> • When students have done the questionnaire, discuss their responses and ask if they agree with the key <p>Ex: 5 P: 60</p> <ul style="list-style-type: none"> • Explain that students are going to listen again for specific information. Allow them time to read the sentences and the multiple choice options. • Play the CD twice. Students answer the questions while they listen. 	<p>Students match in the photos with words in the box.</p> <p>ANSWERS: 1 soup 9 ice cream 2 water 10 fizzy drink 3 fish 11 chips 4 rice 12 burger 5 salad 13 sweets 6 cheese 14 juice 7 meat 15 sandwiches 8 beans 16 crisps</p> <p>Students think of two more words to add to each group</p> <p>ANSWERS: Students' own answers</p> <p>Students ask and answer the questions with a partner</p> <p>ANSWERS: Students' own answers Students listen to the programme again and choose the correct answers</p> <p>ANSWERS: 1 Some 2 many 3 There are a lot of 4 eat 5 isn't much</p>	<p>Assessment criteria - Learn vocabulary for food and drink.</p> <p>Descriptor: - match in the photos with words in the box.</p> <p>Peer assessment: answer key</p> <p>Assessment criteria: - Listen to a report about healthy eating in schools.</p> <p>Descriptor: - listen to the programme again and choose the correct answers</p> <p>-Make CCQ questions Yes / No</p>	 <p>Cards</p> <p>Student's book</p> <p>Workshets</p>

БҮГІНГІ ҰСТАЗ ТАҢЫ

End of the lesson 5 min	Home task: Ex: 1 P: 42 WB	<p style="text-align: center;">“KWL chart”</p> <table border="1" data-bbox="746 208 1225 387"><thead><tr><th data-bbox="746 208 906 304">Know</th><th data-bbox="911 208 1066 304">Want to know</th><th data-bbox="1070 208 1225 304">Learnt</th></tr></thead><tbody><tr><td data-bbox="746 311 906 387"></td><td data-bbox="911 311 1066 387"></td><td data-bbox="1070 311 1225 387"></td></tr></tbody></table>	Know	Want to know	Learnt				Poster Success 
Know	Want to know	Learnt							

ҰСАҚ ҚОЛ МОТОРИКАСЫН ДАМЫТУ АРҚЫЛЫ КӨРКЕМ ЖАЗУҒА БАУЛУ



*Латыпова Нұрсауле Аманжолқызы
Маңғыстау облысы, Жаңаөзен қаласы
№12 бастауыш мектеп КММ
Бастауыш сынып мұғалімі*

Көркем жазу оқушының келген күнімен жазуымен басталады. Әдемі жазуды меңгерудің әр адамға маңызы өте зор. Әдемі жазу бұл мәдениеттің белгісі, әрі сол жазуды оқитын адамға көзқарасы, құрметі. Көркем жазудың мақсаты - дұрыс, анық және тез жазуды қалыптастыру. Оқушының каллиграфиялық қабілетін қалыптастырудың педагогикалық қоғамдық тәрбиелік мәні зор.

Мектептегі оқыту үрдісі сауат ашудан басталатыны белгілі. Сауат ашу жұмысының негізгі мақсаты - балаға хат таныту, яғни оған жазу мен оқуды үйрету. Сауат ашу - аса жауапты да, күрделі жұмыс. Өткені сауат ашу кезеңінде оқушылар дыбысты әріппен таңбалай білуге (фонетика - графикалық жазуға) үйретіліп қоймайды, сонымен бірге каллиграфиялық талапқа сай жазуға дағдылануы тиіс. Демек, сауат ашудың міндеті әріпті жаза білуге үйрету емес, оның әрбір элементін дұрыс сақтауға, дәптерге қалай болса солай жазбай, оңға қарай, біркелкі көлбе, таза, анық жазуға машықтандыру міндеті тұр. Осы талаптарды орындау негізінде оқушының көркем жазу дағдысы (каллиграфия) қалыптасады.

Әдемі жазу – өнер. Таза, анық, әдемі жазуды оқуда жеңіл, ондай жазумен берілген ойды түсіну де оңай. Әріп таңбаларын әдемі, көркем етіп салуға жаттықтыру мақсатында жүргізілетін жұмыстардың оқушы бойында жақсы қасиеттердің қалыптасуына ықпалы бар. Мектепке алғаш келгеннен бастап, баланың жазуына жете көңіл бөлмеу көп жағдайда оның өз ісіне салдыр салақ қарауына, жауапкершілікті сезінбеуге әкеп соғады. Таза, әдемі жазуды талап ету оқушының әсемдік сезімін оятып, мінез құлқын тәрбиелеп, жауапкершілікке тыңғылықтылыққа, ұқыптылыққа үйретеді. Әдемі, анық жазуға үйрету арқылы мұғалім оқушыны еңбексүйгіштікке, ұқыптылыққа, әдемілікке тәрбиелейді.

Көркем жазу әдісі - тікелей жазу тарихымен байланысады. Ежелден адамдар өз ойын келер ұрпаққа жеткізу үшін тасқа, металға, ағашқа, саз балшыққа жазған екен. Одан кейін папирус, пергамент, матаға, қағазға жазатын болды. Жазу қарулары да өзгерді. Олар қамыс ағаш, бояу жаққыш, қаздың қауырсыны, болаттан жасалған қалам ұш, шарик қаламсабы болды. Болаттан жасалған қалам ұш 19 ғасырдың басында пайда болғанымен оны пайдалану ғасырдың екінші жартысында пайдалана бастады. Ал қаздың қауырсыны жазуға әдемілік береді, әрі арзан, әрі ыңғайлы деген ойлар 19 ғасырдың аяғына дейін жетті. Шрифт қиын болғандықтан жазу, 1Петрдің кезінде жеңілдетілді. Мектептерде жазуды оқыту арнайы пән болып кірді. Көркем жазу пәнінің ең маңыздысы жылдам әрі әдемі жазу болып табылатын. 20 ғасырдың басында жазу шрифтінің жеңілдету туралы тағы әңгіме көтерілді.

Өткен ғасырдың 70 жылдарында ғана мектепке арналған жазу шрифті қабылданды. Бұл шрифт арнайы шарик қаламсабына арналған, салмақ салмай, қаламсапты дәптердің бетінен алмай, жылдам жазу. Өткен ғасырдан бастап оқушылардың отыруына да гигиеналық талаптар қойыла бастады. Профессор Ф. Эрисмонның мектеп партасы ең ыңғайлы болып табылады деген. Ендігі басталған дискуссия жазу жөнінде болды. Әріпті түзу салу керек пе, әлде қиғашынан салған жөн бе? Кейбір елдерде түзу жазғанды жөн көрді. Әріп анық түседі, ірі қатар балалар саны азы болады деп есептеді. Түзу жазудың өмірі ұзаққа бармады. Қиғашынан жазу әрі тез, әрі ыңғайлы деп табылды. Көркем жазудың ойдағыдай болуы гигиеналық талаптарды орындаудың нәтижесінде болады. Ол мектеп жиһазы партаның оқушыға сәйкес келуі, оның ыңғайлылығы, жарықтың түсуі.

Жазу процесінде оқушы дұрыс отыру керек, қаламсапты дұрыс ұстауы, дәптерді партаға орналастыру, осының әрі баланың көзіне, жазуына жұмыс қабілетіне әсерін тигізеді. Отырғанда орындық партаға кіріп тұруы керек, сол қол дәптерді басып тұрады, ал оң қолдың басы дәптер де жатады. Бала мен партаның арасына

жұдырық сыятындай болуы керек. Көз бен дәптердің арасы 30 см болуы шарт. Жарық сол жақтан түсуі керек. Жазу ұзақтығы 1 сыныпта 5 минут, 2 сыныпта 8 минут, 3 сыныпта 12 мин, 4 сыныпта 15 мин. Одан ұзақ жазу баланы шаршатады. Арасында балаларды демалдырып, сергіту жаттығуларын жасаған жөн. Мектепке алғаш келген баланың жетекші әрекеті ойын, ал штрихтау ойын түрінде жүргізіледі. Әр түрлі зат бейнесін, геометриялық фигураларды штрихтау, баланың қолын жаттықтырмайды, оның сөйлеуі мен ойлауын дамытады. Штрихтар арқылы сурет салу жаттығуларын сурет альбомына орындатқан жөн. Штрихтарды өзара қосып сурет салу кезінде балалар заттардың пішінін, құрылысын жазықтықта орналасу қалпын еркін қабылдап, оң, сол, шеті, жоғары, төмен, түзу, қисық, дөңгелек т. б. ұғымдарды меңгереді.

Жазуды үйренуде мына принциптерді сақтаған жөн:

1. Көрнекілік принципі: мұғалім тақтаға, дәптерге таблицаға көрнекіліктер арқылы жазып көрсетеді.
2. Сапалылық принципі: мұғалім басына не үшін қиғашынан жазады, әріптерді қалай басқарады, әріптердің биіктігі қандай болу керек екенін түсіндіреді. Қиғашынан жазу тер әрі ыңғайлы
3. Қайталау принципі: жаттығу орындау кезінде пайдаланады. Жазылған нәрсеге міндетті түрде анализ беріледі. Баланың жазған жазуын дұрыстығын тексеріп отырды
4. Генетикалық принципі, алғашында жеңіл әріптер, содан соң салынуы қиын әріптер мысалы а, о, ш, т, п, н,.... қолы жаттыққаннан кейін қ. ж. б. в. ф т. с. С
5. Жеке дара ерекшелігін ескеру принципі; оқушылардың көз нашарлығы, бас ауруы, жүрек ауруы. т. б ескеріп отыруы қажет. Барлық бала бірдей емес, олардың жас ерекшеліктері, ойлау қабілеттері әр түрлі Сондықтанда жазу каллиграфиялары әр түрлі. Біреуі өте жақсы, енді біреулері өте нашар жазады. Нашар жазатын оқушылармен жеке жұмыс жасау талап етіледі.

Каллиграфиялық жазуды қалыптастырудың негізгі әдістері:

1. Мұғалім жазу үлгісін өзі тақтаға қайта – қайта жазып көрсетуі тиіс.
 2. Әуеде жазу. Ұстаз әріпті әуеде жазып көрсетеді. Бала қолдың қозғалысынан әріптің дұрыс формасын ұғады. Бұл әдіс оқу процесін жандандырады
 3. Көшірмесін түсіру әдісі. Жазылған әріптің үстінен басу
 4. Дайын үлгіден көшіру әдісі. Бұл еліктеу. Оқушы өз жазғанын ұстаздың жазғанымен салыстырады.
 5. Әріпке анализ жасау әдісі. Мысалы: а әріпі бір дөңгелектен және бір ілмешектен тұрады.
- Балалардың көркем жазу дағдыларын қалыптастыру үшін мынадай жаттығуларды пайдаланған жөн.
1. Ғажайып алаң. Тақтаға әріп жасырылады. Мұғалім жасырылған әріптің әрбір элементтері бойынша сипаттап айтады да, ал оқушылар қандай әріп екенін айтады. Мысалы: Түйе өркешін қарайық, ұқсайды оған қай әріп? Жаңа әріпті өту үшін 2 сағат беріледі. Бұл жаттығуды 2 - сағатында өткен өте тиімді.
 2. Әріпті тап. Әріптің бір немесе екі элементі жазылады оқушылар қалған элементін тауып жазып көрсетеді. Барлық әріпті өткеннен кейін, сабағымыздың басында көркем жазу болады. Сол кезде пайдаланған тиімді. Бұл жаттығудың мақсаты білген білімдерін әрі қарай төселдіру дағдыларын қалыптастыру.
 3. Орнын белгіле. Тақтаға немесе дәптерге алдын ала сөздер жазылады. Оқушылар әріп элементтерінің және әріптердің байланысу орнын белгілейді. Бұл жаттығуды қазақ тілі сабағында пайдаланған жөн.

Бұндай жаттығулар жас жеткіншектің ойлауын дамытып, қызығушылығын арттырады. Оқушының каллиграфиялық дағдысына көп әсер беретін, ол алғашқы кезде, алғашқы рет қаламсап ұстап, әріп жазған кезі. Әдемі сұлу жазудың фундаменті 1, 2 - сыныпта құйылады.

Сол кезде жазуын жөндемесе сол қалпында қалып қоюы мүмкін. Кейін жөндеу қиын болады.

Оқушының қолы неге нашар болады? Мұғалімнің қолының үлгісі. Оқушы ұстаздың жазуын көшіреді. Мұғалімнің әлеуметтік жағынан оқытудың жоқтығы. Мұғалім әр оқушыға жазудың кемшілігін, оны қалай жөндеу керектігін түсіндіріп отыру қажет. Әдемі жазуды қалыптастыруына мұғалім ғана емес, оқушының жеке ерекшеліктері де әсерін тигізеді.

1. Оқушының әдемі жазуға деген ынтасы.
2. Оқушының жай жазуы. Тез жазып үлгеремін деп жазу каллиграфиясын бұзады.
3. Нашар жазуға түрлі аурулар себеп болады: невроз, көз ауруы, ревматизм т. б. Бұл оқушыларға мұғалім жеңілдік жасайды.

Қорыта келе “Ғылым қалғып кетсе, қараңғылық бас көтереді” дегендей, заман талабына сай жаңа технологиялармен жұмыс жүргізу алдымызда отырған бала тәрбиесіне зор ықпал ететіні белгілі. Қазіргі мынау заман талабына сай ақпараттық технологиялардың даму қарқынының басымдылығы соншама барлық жазу үрдісі компьютермен қамтылған. Көркем жазу емлесі біз үшін, болашақ жастарымыз үшін ешқашан қалыс қалмау қажет. Қарыштаған заманда біз өз қалыптасқан көркем жазу сауаттылығын ұмытпауымыз керек! Көркем жазу, өзіндік жазу жазбалары сауаттылықтың нышаны.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТІЛДЕРІН ҰЛТТЫҚ ОЙЫН АРҚЫЛЫ ДАМУЫ



*Торбекова Асемгуль Айдархановна
Көкшетау қаласы
«Зерек» бөбекжайы
Тәрбиеші*

Қазақ халқының ұлы ойшылы Абай Құнанбаевтың сөзімен бастағым келіп тұр. «Ойын ойнап ән салмай өсер бала болама» деп айтқандай баланың өмірінде ойын ерекше орын алады. Жас баланың өмірді тануы еңбекке қатынасы психологиялық ерекшеліктері осы ойын үстінде қалыптасады. Ойын барысында балалар өзін еркін сезінеді, іздепаздық тапқырлық. Әрекет байқатады.

Ұлт ойындары – ата – бабамыздан бізге жеткен, өткен мен бүгінгіні байланыстыратын баға жетпес байлығымыз, асыл қазынамыз. Сондықтан оны үйренудің, күнделікті тұрмысқа пайдаланудың заманымызға сай ұрпақ тәрбиелеуге пайдасы орасан зор. Ойын балалардың алдынан өмірдің есігін ашып, оның творчестволық қабілетін оятып, бүкіл өміріне ұштаса береді

Ұлт ойындарын жанұя тәрбиесінен бастап, балабақшада түрлі тәрбиелік шараларда қосымша материал ретінде пайдаланып келеміз.

Ұлттық мұраның бай қазынасының бірі – халықтың ұлттық ойындары көп салалы, көп қырлы құбылыс, ол тек ойындық сала емес, мәні жағынан да балабақша тәрбиеленушілерінің рухани өресі кең өсіп – жетілуіне, эстетикалық мәдениетін қалыптастыруға тәрбиелейтін негізгі құралдардың бірі.

Ұлттық ойыны әдет – ғұрыптарын, дәстүрлерін, салт - жораларын ұрпақтан ұрпаққа қалдырып отырады, әрі сақтайды. Олардың ұлттық мәдениетінде, тұрмысында бөлінбейтіндей болып қалыптасады. Ұлттық әдептілік, мәдени құндылық олардың өмір ерекшеліктеріне сәйкес сол ұлттық көпшілік өкілдеріне тиісті болатын қоғамдық дему мен табиғат құбылыстарының қайталану заңдылықтарының нәтижесі.

Ұлт ойындарының қалыптасуы тек балаларға ғана керектігімен дамып қойған жоқ, ересектердің күнделіктегі тіршіліктің қозғалысы мен көңіл көтеріп, демалыс уақытын өткізудегі қолданылған еңбектің бір түрі ретінде дамыды.

Ұлт ойындары адам еңбегінің жемісі, халықтың фантастикалық ой құбылысының көрінісі, дүниені танып, білуге талпынысының нышаны, бар өнердің бастамасы. Қазақ халқының ұлттық ойындары әлеуметтік – экономикалық жағдайларына байланысты туып, дамыды. Олай дейтініміз, қазақ халқының ұлттық ойындары ертеден туып, тұрмыс жағдайларына үйлесімді келеді, яғни көшпелі тұрмысқа лайықталып, материалдық даярлық өте береді және халықтың психологиялық ерекшеліктеріне де байланысты.

Ойын баланың көңілін өсіріп, бойын сергітіп қана қоймай, оның өмір құбылыстары жайлы таным – түсінігіне де әсер етеді. Балалар ойын арқылы тез тіл табысып жақсы ұғысады, бірінен – бірі ептілікті үйренеді.

Оның үстінде дене қимылы арқылы өзінің денсаулығын нығайтады. Халқымыз ойындарға тек балаларды алдандыру, ойнату әдісі деп қарамай, жас ерекшеліктеріне сай оларды көзқарасының, мінез – құлқының қалыптасу құралы деп ерекше бағалаған. Қазір бізге жеткен ойындарымыз: тоғызқұмалық, қуыршақ, асық ойындары. Қазақтың көне жыр – дастандарында ұлттық ойындар балаларды тәрбиелеуде ерекше орын алғандығы айқын көрінеді. Балаларды тәрбиелеуде де ұлттық ойындардың берері мол. «Санамас», «Жылдам айт», т.б. тартымды ойындарды үйрету, тіл өнеріне негіз салады деп есептелген. Балалар негізінен ойын үстінде бір – бірімен тез тіл табысады. Ойынына қарап баланың психологиясын аңғаруға болады. Бес саусақ бірдей емес дегендей, әр отбасынан шыққан балалардың мінез – құлқы бірдей емес.

«Бесік жырынан» бастап ұлт ойындарының барлығы халық тәрбиесінің көзі. Қай дәуірдің ұрпағына болмасын тіршілік жолына бағыт сілтеп, өмірге аттандырады. Халық жырлары ата – ананың балаға қойған

бірінші сенімі, тілек – талабы. Мұның бәрі баланы ойната, көңілдендіре, бойларын сергіте жүріп айтылады да, өміріне рухани азық болатын өнегелі де ілтипатты сөздерді жас кезінен құлақтарына құя береді. Ал ойындар болса баланың осы айтылған өнеге – өсиет сөздерін күнделікті тіршілікте тәжірибе жүзінде іске асырудың құралы болды. Айталық, ойын үстінде осы айтылған өнеге – өсиет бастан аяқ қолданылады, осы негізде оның бойында адамдық қасиеттер қалыптаса бастайды. Демек, ойын әр түрлі әрекетке қозғалысқа, денешынықтыруға ғана төселдіріп қоймай, өмірдің рухани азығы – үлкеннің барлық қасиетін, яғни баланың жан – жүйесіне әсер ететін этикалық, эстетикалық тәрбиені қабылдауға қалыптастырады.

Мәселен, әртүрлі қозғалмалы ойындар мен асық ойындары тайпалық одақтарда ересектер арасында дамиды да, кейін келе жасөспірімдерде қалды. Қазақстандық потратизм шығармашылық жағынан дамыған жеке тұлға ретінде тәрбиелеу аса қажет. Ұлттық мінез – құлық, биік талғампаздық, тектілік, білімділік, биік талғам, ұлттық намыс қасиеттерін сіңіріп қалыптастыруымыз керек дегені мәлім». Жас ұрпаққа саналы тәлім – тәрбие беру оларды заман талабына сай, жан – жақты дамып жетілген, жаңашыл көзқарастағы азамат етіп қалыптастыру, кең көлемді және сан тармақты іс дейтін болмақ, осыған жету баспалдағының алғашқы қадамы оның отбасындағы алатын тәрбиесіне байланысты болады. Ал бұл жас ұрпақты әріқарай мектеп табалдырығына жетектеп әкелетін екінші қадам мектепке деінгі мекеме мен ұйымдарда алатын білім мен тәрбие.

Ұлттық ойындардың шарттарын біледі, қиындықтарды жеңуге үйренеді. Оқу іс – әрекеті барысында ұлттық ойындарды кең түрде қолдану тиімді екеніндігі анықталады.

Халық ойынды тәрбие құралы деп таныған. Ойынды оқу іс – әрекеті барысында қолдану балалардың ой өрісін жетілдірумен бірге өз халқының асыл мұраларын бойына сіңіріп кейінгі ұрпаққа жеткізе білуге көмектеседі. Ойын арқылы бала қоршаған ортаны өз бетінше зерделейді.

Сөйтіп өзінің өмірден байқағандарын іске асырып, қоршаған адамдардың іс – әрекетіне еліктейді. Соның нәтижесінде өзі көрген жағдайларды отбасылық тұрмыс пен қызмет түрлерін жаңғыртады. Мәселен қазақтың ұлттық ойындары: арқан тартыс, орамал тастамақ, қыз куу, бәйге, алтын сақа т.б. балалардың еңбекке деген қарым қатынасы мен қабілеттілігін арттырады. Оқу үрдісінде ұлттық ойын элементтерін пайдалану оқу іс – әрекетінің тақырыбы мен мазмұнына сай алынады. Сонда ғана оның танымдық, тәрбиелік маңызы арта түседі. Балаларды көбіне «Сықырлы қоржын», « Көкпар» секілді ұлттық ойындарға қатыстыру өте тиімді екеніне көз жеткізу қиын емес. Бұл ойындарды жаңа материалды бекіту немесе қайталау кезінде қолдану керек. Бала ойынның үстінде не соңында өзінің қатысу белсенділігіне қарай түрлі баға алуы мүмкін. Тәрбиеші әр баланың еңбегін бағалап, ынталандырып отыруы тиіс. Оның тәрбиелік маңызы мынада, ол баланы зеректікке, бірлікке баулиды. Бабаларымыздың асыл қазыналырына деген көз қарасын құрметтеуге, сөз әсемдігін сезінуге үйретеді. Батылдыққа, өжеттікке тәрбиелейді. Баланың сөздік қорын байыта түседі.

Ұлттық ойындарды жанұя тәрбиесінен бастап, балабақшада түрлі тәрбиелік шараларда қосымша материал ретінде пайдалану қажет. Мен ұлттық ойындарды балаларға серуендерде, оқу іс – әрекеті барысындағы, бой сергіту кезінде, ертеңгіліктерде, спорттық шараларда ойнауға ұсынамын. Ұлттық ойындардың бала тәрбиесінде алатын орны ерекше. Балабақша балалары болашақ иесі болғандықтан дүниежүзілік мәдениетті танытын, өзінің төл мәдениетін білетін, сыйлайтын, рухани дүниесі бай, саналы ойлайтын деңгейі жоғары білікті болуы міндетті.

Жасөспірімдер бойында саналы сіңіріп, қоршаған ортадағы қарым – қатынасын, мінез – құлқын, өмірге деген көзқарасын, бағытын дұрыс қалыптастыру тәрбиеге байланысты.

Ал балаларды қоршаған ортамен таныстыру, тіл дамыту, табиғатпен таныстыру, бейнелеу өнері оқу іс – әрекетінде өлі – тірі табиғатқа деген сүйіспеншілік, үлкендердің еңбегіне қызығу мен сыйластық сияқты адамгершілік сапалары қалыптастырылады.

Ойын үстінде бала бейне өмірдің өзіндегідей қуаныш, реніш сезіміне бөленеді. Бірақ бала одан ойын екенін білмейді деген түсінік тумайды. Сондықтан шындықтағыдай «сөйтеік, бүйтіп көрейік» деуі, олардың «ойынды ойын» деп түсінуінде жатыр.

Осыдан келіп ойын туралы мынандай тұжырым жасалады:

а) ойын – тәрбие құралы, ақыл – ойды, тілді ұстартады, сөздік қорды байытады, өмірді танытып, сезімді кеңейтеді тәрбиелейді.

ә) ерік және мінез қасиеттерін бекітеді, адамгершілік сапаны жетілдіреді.

б) ұжымдық сезім әрекеттері өсе түседі.

в) эстетикалық тәрбие беру – өнерді, көркемдікті түсіндіру құралына айналады.

г) еңбек тәрбиесін беру мақсаттарын шешуге мүмкіндік береді.

д) дене күшінің жетілуіне көмектеседі – ойын баланы жан – жақты жарасымды тәрбиелеудің психологиялық және физиологиялық негіздері болып табылады.

Ойынға тек ойын деп қарамай халықтың асыл қазынасы, бір жүйеге келтірілген тамаша тәрбие құралы деп қараған орынды. Бұл пікіріміз жалаң болмас үшін заманымыздың заңғар жазушысы, ұлы ойшылдарымыздың бірі Мұхтар Омарханұлы Әуезовтің мына бір пікірін еске ала кетейік: «Біздің заманымыздың өмір кешкен ұзақ жолында өздері қызықтаған алуан өнері бар ғой. Ойын деген менің түсінуімше, көңіл көтеру, жұрттың көзін қуантып, көңілін шаттандыру ғана емес, ойынның өзінше бір мағыналары болған».

Халқымыз ұлт ойындарында ұрпақ қамын ойлаған, бір жүйеге келтіріліп өрнектелген ой мен әрекеттің, құпия философияны түсінуге жетелейтін адамгершілік үлгі – өнегенің желісі бар. Жас бала ойынға алдымен үйренуші, көруші өсе келе соған белсенді қатынасушы келесі кезенді үйретуші, жаттықтырушы, ұлғая келе көруші жанкүйер ретінде қатынасады. Кейінгі кезде ұлт ойындарына көңіл бөлмеу нәтижесінде, көбі ұмыт болып, мүлде жоғалуға жуық.

Ойын технологиясы бойынша жас өспірімдердің қызығушылығын жақсы арттыруға болады. Сонымен қатар тілдерін де дамытуға болады.

Жас өспірімдердің қарым қатынастарын, іздемпаздыққа адамгершілікке, сыйластыққа, мейрімді сөздер айтуға үйретуге болады.

Ең әдемі көрікті
Балабақша үйіміз
Үйрендік бәр ойынды
Біздер ойнай аламыз.

ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕР АРҚЫЛЫ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМУ



*Дюсенова Арай Ибрайхановна
Абай облысы, Үржар ауданы
Абай облысы білім басқармасының Үржар ауданы білім бөлімінің "Көкөзек орта
мектеп - бақшасы" КММ
Бастауыш сынып мұғалімі, педагог-модератор*

Қазақстан 2030 стратегиялық бағдарламасы білім берудің ұлттық моделінің қалыптасуымен және Қазақстанның білім беру жүйесін әлемдік білім беру кеңестігіне кіріктірумен сипатталады. Қазіргі таңда қазақ тілі-мемлекеттік тіл, қарым-қатынас тілі – орыс тілі және ағылшын тілі – әлемдік кеңістікті тану тілін оқытуда жаңа идеяларды әр сабақта жан-жақты қолданып, жаңаша оқытудың тиімді жолдарын тауып, жүйелі түрде қолдану-заман талабы болып отыр. Оқытудың парадигмасы өзгерді. Білім берудің мазмұны жаңарып, жаңаша көзқарас пайда болды. Осыған байланысты ұстаздар алдында оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жаңартып отыру және технологияларды меңгеру, оны тиімді қолдана білу міндеті тұр.

Білім беру бағдарламасының негізгі мақсаты-білім мазмұнының жаңаруымен қатар, критериялды бағалау жүйесін енгізу және оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды талап етеді. Бастауыш сынып пәндеріне арналған оқу бағдарламаларындағы оқу мақсаттары оқушылардан шынайы проблемаларды анықтап зерттей білуді талап етеді. Негізінен жаңартылған білім жүйесі құзыреттілікке және сапаға бағытталған бағдарлама.

Жаңартылған білім берудің маңыздылығы – оқушы тұлғасының үйлесімді қолайлы білім беру ортасын құра отырып сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, тәжірибе жасау, АҚТ –ны қолдану, коммуникативті қарым-қатынасқа түсу, жеке, жұппен, топта жұмыс жасай білу, функционалды сауаттылықты, шығармашылықты қолдана білуді және оны тиімді жүзеге асыру үшін қажетті тиімді оқыту әдіс-тәсілдерді (бірлескен оқу, модельдеу, бағалау жүйесі, бағалаудың тиімді стратегиялары). Жаңартылған білім беру бағдарламасының ерекшелігі спиральді қағидатпен берілуі. Білім беру тек қана оқытумен ғана шектелмей, оны керісінше, әлеуметтік адаптация процесіне бейімдеу қажет екендігі айқын. Функционалды сауаттылықтың маңызын түсінген оқушы әрбір пәндегі берілген білімге қол жеткізудің бірден бір тиімді құралы ретінде қабылдауы тиіс.

Функционалды сауаттылық, кеңінен алғанда, білім берудің (бірінші кезекте жалпы білім беруді) көп жоспарлы адамзат қызметімен байланысын біріктіретін тұлғаның әлеуметтік бағдарлану тәсілі ретінде түсіндіріледі. Қазіргі тез құбылмалы әлемде функционалды сауаттылық адамдардың әлеуметтік, мәдени, саяси және экономикалық қызметтерге белсенді қатысуына, сондай-ақ өмір бойы білім алуына ықпал ететін базалық факторлардың біріне айналуға аталған міндет Қазақстанның әлемдегі бәсекеге қабілетті елдердің қатарына кіруі процесінде де маңызды болып табылады. Еліміз үшін маңызды болып табылатын аталған стратегиялық міндетті шешу жағдайында тұлғаның ең басты функциялық сапалары белсенділік, шығармашыл тұрғыда ойлауға және шешім қабылдай алуға, кәсіби жолын таңдай алуға қабілеттілік, өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады. Бұл функционалды дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады.

Аталған модуль білім берудің кез келген жүйесіндегі тұрақты даму мен өзгерістердің сырттан енгізілуі мүмкін емес, олар нақты сыныптардағы мұғалімдердің тәжірибесі мен түсініктеріндегі өзгерістерден бастау алу керек деген тұжырымға сияды. Қандай жағдай болмасын, өзіңіздің өмірлік ұстанымызда таңдай білу, адамдық көшбасшылыққа негізделеді.

Психологтардың зерттеулеріне сүйенсек, ойлау стилі бастауыш сыныптан-ақ оқушыларда жеке қалыптаса бастайды. Оқушылардың бастауыш мектепте қазіргі ақпараттық технологияларды адамзат іс-әрекетінің түрлі салаларында қолдана білудің қажетті дағдыларын игеріп үлгеруіне мүмкіндік туады.

Ақпараттық технология білім беру үрдісін ұйымдастыру бастауыш сынып оқушыларының оқу материалын жеңіл меңгеруін, компьютерде жұмыс істеу дағдыларымен қарулануын жүзеге асырады.

Оқытудың ақпараттық технологиясын оқу үрдісінде тиімді қолдану үшін бастауыш сынып оқушыларының оқу іс-әрекеті, психологиялық тұлғалық әлеуметтік және физиологиялық даму ерекшеліктерін есепке алу керек. Бастауыш мектеп бағдарламасы баланың жеке тұлғасын қалыптастыруға, оның өзіндік оқу-танымдық әрекетін дамытуға бағытталған. Бастауыш сынып оқушыларының өз мүмкіндігін көрсете білу үшін, ақпаратты өзіндік іздеу, жоспарлау, бөлшектеу, біріктіру, суреттеу, жалғастыру және тиімді пайдалану. Өз іс-әрекетінің дұрыстығын тексеріп, бақылау икемділігін бойына сіңіру әлде қайда маңызды.

Шығармашылық ойлау мен өз ойын еркін жеткізе білу икемділіктерінің дамуы негізінде бастауыш сынып оқушыларының дүниетанымы мен дарындылығы жетіле түседі. Мәселен, бастауыш мектепте информатика, ана тілі, қазақ тілі, дүниетану сияқты пәндермен ұштастыра отырып оқушылардың алған білімдерін өмірде қолдана білуге құштарлығы басым екендігі айқын көрінеді. Жалпы оқытудың жаңа технологияларын қолдана отырып, сабақтың тиімділігін арттыру. Сонымен қатар оқушыларды өз бетімен жұмыс жасауға тәрбиелеу, үйрету, шығармашылық қабілетін дамыту.

Қазіргі заманғы жаңа ақпараттық технологияны қолдану арқылы оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейін қарқындату, яғни оқу үрдісінің сапасы мен тиімділігін танымдық іс-әрекет белсенділігін көрсету, пәнаралық байланыстарды тереңдету, қажет ақпаратты іздеу тиімділігі мен көлемін кеңейту. Оқып үйренушінің жеке тұлғасын дамыту ақпараттық қоғам жағдайында жабдықталған өмірге өзіндік дайындықтар жүргізу, әртүрлі ойлау қабілетінің түрлерін байланыс жолдары қабілеттілігін дамыту, күрделі жағдайлардағы шешім нұсқаларын ұсыну немесе тиімді шешімдерін қабылдау біліктілігін қалыптастыру, компьютерлік графика мен мультимедия технологияларын пайдалану арқылы эстетикалық тәрбиелеу, ақпаратты өңдеуді жүзеге асыра білу, ақпараттық мәдениетті қалыптастырып, мәселені модельдей білуді дамыту және ең бастысы тәжірибелік-зерттеу іс-әрекетін жүзеге асыра білуді қамтамасыз ету.

Функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қазіргі таңда оқыту жүйесіне қойылып отырған әлеуметтік сұраныс талаптарымен сай келу үшін бастауыш сыныптардан бастап оқушының оқу, жазу сауаттылығын, жаратылыстану ғылымындағы сауаттылығын, математикалық сауаттылығын, компьютерлік сауаттылығын, денсаулық мәселесіндегі сауаттылықты, құқықтық сауаттылығын қалыптастыруға бағытталған арнайы жұмыс арқылы оң нәтижелерге қол жеткізуге болады. Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту үшін білім беру жүйесінде басшылыққа алынатын нысандар анықталды:

- білім беру мазмұны (ұлттық стандарттар, оқу бағдарламалары); оқыту нысандары мен әдістері;
- білім алушылардың оқудағы жетістіктерін диагностикалау мен бағалау жүйесі;
- мектептен тыс, қосымша білім беру бағдарламалары;
- мектепті басқару моделі (қоғамдық-мемлекеттік нысан, мектептердің оқу жоспарын реттеудегі дербестігінің жоғары деңгейі);
- барлық мүдделі тараптармен әріптестікке негізделген достық қалыптағы білім беру ортасының болуы;
- ата-аналардың балаларды оқыту мен тәрбиелеу процесіндегі белсенді рөлі.

Функционалдық сауаттылық – оқушылардың сыртқы ортамен қарым-қатынас жасау қабілеті, оқушылардың өзгермелі өмірге бейімделуінің шарты, оқушылардың жеке бас қабілеттерін дамытудың тетігі, оқушылардың әлеуметтік дағдыларын дамытудың негізі, әлеуметтік-мәдени дамуының өлшемі, білім, білік, дағдыларының құзыреттілікке ұласу жолы. Ол оқушылардың қатысымдық, ақпараттық, проблемалардың шешімін табу құзыреттіліктерінің бірлігінен құралады.

Оқушылардың функционалдық сауаттылығы ең алдымен үйден, отбасынан басталады. Өйткені, ата – аналардың балаларды оқытуы және тәрбиелеуі ұлттық жоспарда функционалдық сауаттылықтың негізгі тетіктерінің (механизмдерінің) бірі болып көрсетілген. Отбасында әрбір грамды, ватты, минутты есептей алмайтын және де есептегісі келмейтін баланың үй шаруасына да қыры болмайды. Баланың бойына рухани құндылықтарды қалыптастыруға, жағымсыз мінез – құлық әдеттерден арылтуға көмек беретін функционалдық сауаттылық ата – ана бойында да болуға тиіс. Ата – аналар баланың ұғынуына көмектесулері керек. Үйде жарық пен тұрмыстық приборларды дер кезінде сөндіру, токтан ажырату қажеттігін, есік алдағы су құбырының краны арқылы тамшыдан өзен құралып қайта ағып кетіп жатқанын бала білуге тиіс. Еңбектің бағасын білген бала оның нәтижесін де жақсы бағалай біледі. Осының бәрінде аса терең ата – ананың функционалдық сауаттылығы тұр.

Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығы дегеніміз – оқушының пәнді терең түсіну қабілетін дамыту, алған білімін сыныптан тыс жерде, кез келген жағдайда тиімді пайдалана білуін қамтамасыз ету. Егер осы аталған шарттар бастауыш сыныпта орындалғанда оқушының функционалдық сауаттылығы қалыптасады Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің

рөлі зор. Соның ішінде бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамытуда білім берудің алатын орны ерекше.

Функционалдық сауаттылықтың негізгі міндеті – мұғалім баланы оқыта отырып, оның еркіндігін, белсенділігін, шығармашылық тұрғыда ойлауын қалыптастырып және де баланың өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру. Олай болса шығармашыл тұлғаны қалыптастыру үшін әр сабағымызда біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек.

Тұлға құзіреттілігін дамыту үшін, яғни бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын арттыруда жаңа инновациялық әдіс – тәсілдердің ең тиімдісін пайдалану жоғарғы нәтиже береді деген қағидамен, өзім оқып, үйреніп, тәжірибеде пайдаланып келе жатқан сын тұрғысынан ойлау технологиясының маңызы зор деген тұжырымға келдім. Әр технологияның өзіндік ерекшелігі бар. Біз тек оқулық шеңберіндегі білімді үйретумен шектеліп қана қоймай, кең түрде әр баланың талабына, деңгейіне сай жұмыстарды саралап, ыңғайластыруымыз керек.

Қорыта айтқанда, тұлғаның бейімділігін, қажеттілігін қанағаттандыруды, қызығушылығын ескере отырып, функционалдық сауаттылыққа қол жеткізуді қамтамасыз етіп, жан-жақты дамыған, алған білімдерін өмірмен байланыстыра алатын тұлғаны тәрбиелеп оқыту – білім беру мамандарына артылған жауапты міндет екенін түсінгеніміз жөн.

ӘЛ-ФАРАБИДІҢ ӘЙГІЛІ ТРАКТАТЫ



*Казыкенова Сандугаш Зейлкабденовна
Ұлытау облысы Ұлытау ауданы Қарсақбай кенті
"Жамбыл Жабаев атындағы №15 тірек мектебі(РО)" КММ
Тарих пәні мұғалімі*

Қазақ топырағындағы көкірегі ояу, көзі ашық талай ойшылдары бүкіл шығыс-араб парсы мәдениетін меңгеріп, өз шығармаларын көпке ортақ тілде жаза жүріп, кейінгі ұрпаққа мұра етіп қалдыра білді. Олардың ішінде аты әлемге жайылғандары да аз емес. Солардың бірі бәрімізге танымал ұлы ойшыл, философ - Әбу-Насыр әл-Фараби. Тарихымыздағы ұлы тұлғалардың бірі, ислам дүниесінің ең ірі, атағы әлемге жайылған ғұлама философы, Аристотельден кейінгі "екінші ұстаз" атанған. Әбу Насыр әл-Фараби қазақ жерінде, Отырар қаласында дүниеге келген. Фараби Аристотельдің, әл-Киндидің ізін қуып философия мен ғылымның барлық салалары бойынша үлкен жетістіктерге жетеді. Ол математика, филология, химия, астрономия, философия, медицина, логика, әлеуметтану, саясаттану, тағы да басқа көптеген ғылым саласын дамытуға орасан зор үлес қосты. Әл-Фараби – Батыс және Шығыс мәдениеті арасындағы алтын көпір. Ұлы ұстаз ғылымның басты мұраты адамзат игілігіне қызмет ету деп білді. Оның пікірінше, ғылым, өркениетті дамыту жолында нақты пайда әкелуі керек. Ғылымның дамуын философия, мораль және діни нормалармен үндестік арқылы қарастыру – ойшыл дүниетанымының басты ерекшелігі. Фибратты ғұламаларымыздың ой-тұжырымдары бүгінгі күнге дейін өзетілігін жоғалтқан жоқ. Біз Тәуелсіздікке қол жеткізген соң Әл-Фараби мен Абай армандаған асыл мұраттарды жүзеге асыруға мүмкіндік алдық. Енді Ұлы даланың дара тұлғаларының туындыларын елімізде ғана емес, сондай-ақ жаһандық ауқымда дәріптеуіміз керек. Ол ислам мәдениетінің ошағы болған Бағдад, Каир, Дамаск қалаларында саналы ғұмырын өткізді. Әл-Фараби ислам өркениетінің «алтын ғасырын» дамытуға үлкен үлес қосты. Ұлы ұстаздың есімі қазақ жұртына белгілі болған кезден бастап, оның мұрасы ұлттық сананың оянуына нығаюына ықпал етті. Еліміз тәуелсіздік алған соң ұлы ұстаз тұлғасының ой-санамызда және күнделікті өмірімізде берік орнығуына кеңінен жол ашылды. Мемлекеттігіміздің символына арналған ұлттық валютамызда Әл-Фараби бейнесі көрініс тапты. Биыл Әл-Фарабидің 1150 жылдығы ЮНЕСКО деңгейінде аталып өтуде.

Әл-Фараби еңбектерін аударып, жариялау XII ғасырларда басталды. Оның ең танымал туындылары – «Қайырымды қала тұрғындарының көзқарастары», «Даналық негіздері», «Музыканың үлкен кітабы», «Ғылымдар жіктелмесі» және тағы басқа көптеген еңбектері бар. Ұлы ойшылдың елімізге қайта оралған рухани мұрасы – біздің сарқылмас қазынамыз. Ол өзінің шығармаларына әділетті қоғам қалыптастыру, ізгі адам тәрбиелеу идеяларын арқау етті.

Әл-Фарабидің еңбектері күні бүгінге дейін өз маңызын жойған жоқ. «Қайырымды қала тұрғындары туралы» трактаты- Әл-Фарабидің негізгі еңбектерінің бірі. Ол 948 жылы Мысырда жазылды. Бұл еңбек орта ғасырларда Еуропада кеңінен танымал болған. Ал кейінгі кезеңде алғаш рет 1895 жылы ғылыми айналымға біржола енгізілді. Әбу Насыр әл-Фарабидің «Қайырымды қала тұрғындары» туралы трактаты 6 бөлімнен тұрады. Бұл кітаптың маңыздылығы-автордың өз еңбегінде қала болып қауымдасып өмір сүретін адамзат баласының өзара ешбір қиындықсыз өмір сүретін мінсіз қоғамды сипаттауында деуге болады. Бұл еңбекте ізгілікті қоғам болмысының негізгі тетіктері мен қажетті шарттары туралы жан-жақты талданып, зерделенеді. Әл-Фараби: «Адамдар бірлестігі шынайы бақытқа жеткізетін істерде өзара көмектесу мақсатын қойған қала-қайырымды қала, ал адамдарды бақытқа жету мақсатымен бір-біріне көмектесіп отыратын қоғам-қайырымды қоғам. Барлық қалалары бақытқа жету мақсатымен бір-біріне көмектесіп отыратын халық-қайырымды халық. Егер халықтар бақытқа жету мақсатымен бір-біріне көмектесіп отырса, бүкіл ғалам қайырымды болмақ», - деген ойын ұсынып, оның жүзеге асыруын аңсайды. Қала болмысы-адамның дене мүшелері секілді. Тіршілік ету барысында бір-біріне көмектесіп отырады.

Әл-Фараби еңбектерінен адамдардың бір қоғамда бірге өмір сүруі үшін қажетті адамгершілік қасиеттерге негізделген қағидаларды таба аламыз. Ол адам мен қоғамның біртұтастығы қоғамдық өмір мен жеке өмірдің үйлесімді дамуына байланысты деп түсінеді. Ғұлама ғалымның «қайырымды қоғамы»-қоғам мүшелері армандайтын әлеуметтік құрылым. Адамдар тек бір-біріне қолдау көрсету арқылы қайырымды қоғам құра алады. Мұндай қоғамда адамгершілік, әділеттілік, ақиқатқа құштарлық, ар-намыс, еңбекқорлық дәріптелмек. Адамдардың бір-бірімен және сыртқы ортамен байланысы, қоғам мен мемлекеттің өзара қарым-қатынасы осы құндылықтар негізінде қалыптасады. Бүгінде Әл-Фарабидің «қайырымды қоғам» ұстанымындағы әділеттілік, қоғам мүшелеріне тең мүмкіндік беру жөніндегі қағидаттары маңызды. Оның ілімі бойынша, кез-келген жетілген қоғамның мақсаты-елін надандық, жемқорлық, дұшпандық сияқты жағымсыз әрекеттерден қорғау.

Әл-Фараби қайырымды қала басшысының алты түрлі қасиет болу керек деп есептейді. Олар: даналық, асқан пайымдылық, сенімділік, ойлау қабілетінің жоғары болуы, соғыс өнерін жетік білуі, денсаулығының мықты болуы. Осының бәрін өз бойына ұштастырған адам барлық уақытта кімге леіктеу керек екенін, кімнің айтқан сөзі мен ақылына құлақ қою керек екенін көрсететін үлгі болады. Мұндай адам мемлекетті өзінің қалауынша басқара алады. «Бақыт-әрбір адам ұмтылатын ұлы мақсат» екендігін атап көрсеткен әл-Фараби бақытқа білім мен игілік нәтижесінде ғана жетуге болады, ал ондай мүмкіндік қайырымды қала тұрғындарында көбірек болатындығын дәлелдейді. Әл-Фараби басқаруды қайырымды және қайырымсыз деп екіге бөлді. Қайырымды, білімді, мәдениетті басқару-халықты бақытқа бастайды, олардың іс-әрекетін, ерік-жігерін осы жолға бағыттайды. Ал қайырымсыз надан басқаруда- теріс әрекеттер мен жаман қасиеттер бой алады. Сондықтан ол надан адам басқарған, озбырлыққа сүйенген қайырымсыз қатал мемлекетті өткір сынайды. Әрбір тұрғыны бақытқа жету жолында бір-біріне көмектесетін қала қайырымды қала деп түсіндіріледі.

Осы еңбегінде ол «бақыт дегеніміз-игіліктердің ішіндегі ең қадірлісі, ең үлкені және ең жетілгені»-деп атап көрсетеді және әр адамның оған толық құқығы бар дейді. Ал ондай құқыққа ие болуға қайырымды қала тұрғындарының мүмкіндігі бар, сондықтан қайырымды билеушілер билеген қала тұрғындары ғана бақытқа жете алатындығын айтады. Мұндай қалалардың басқа қалалардан-басты айырмашылығы және негізгі белгісі-жоғарғы тәртіп пен оның тұрғындарының мәдениеттілігі, адамгершілігі, билеушілердің ақыл-парасаты. Сондықтан әл-Фараби бұндай қалалардың өмір сүруі өзінің білгірлігі мен ұстамдылығына толық жауап бере алатын билеушіге тікелей байланысты деп тұжырымдайды.

Әл-Фарабидің қайырымды қоғам идеясы-өркениет өнегесі, елдіктің өзегі мемлекеттің тұғыры. Қайырымды қоғам әділетті басқаруға негізделсе, әрбір қоғам мүшесінің жағдайы түзеледі.

Сонымен қатар әл-Фараби адамның өзін жетілдіріп, кемелдікке келу жолында отбасының ерекше рөл атқаратындығын айтқан. Үлгілі отбасында тәрбиеленген азамат сол ізгі қоғамның, қайырымды қаланың қадірлі тұрғыны болмақ. Ұлы ойшылдың пікірінше адамның кемелденуіне ең басты ықпал етуші күш-білім. Ұлы бабамыздың білім мен тәрбиені ұштастыра жүргізу қақында ой-тұжырымдары ғасырлар бойы азық болары сөзсіз. Бақытқа кенелудің кепілі-орнықты мінез-құлық пен ақыл-парасат.

Қорыта айтқында Әбу Насыр әл-Фарабидің «Қайырымды қала туралы» трактаттар жинағы- әлемдік ақыл-ой қазынасының қымбат жауқарының бірі ретінде адамзат баласының игілігіне қызмет ете бермек. Сонау орта ғасырларда аталған еңбекке қандай қызығушылық танытса, қазіргі адамзат қоғамы да бұл еңбектен үлкен тәлім-тәрбие алатыны сөзсіз.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Әбу Насыр әл-Фараби. Қайырымды қала. Музыка туралы кітап. –Алматы. 2018. -936 б.
2. Жұман С. Әл-Фарабидің әйгілі трактаты// Қазақ тарихы. 2020 - №3
3. Сүлейменов П. Әл-Фараби әлемі// Айқын. 2017 - №33
4. Әл-Фараби. Философиялық трактаттар. – Алматы. 2018. – 456 б.
5. Дүйсенов А. Әл-Фарабидің тәрбиелік мұралары// Мәдениет. 2020

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ



*Дуйсембекова Галия Амангельдиновна
Жетысу облысы, город Талдыкорган, село Отенай
Средняя школа села Отенай, №21 с дошкольным мини центром
Учитель начальных классов*

В наше время большое значение приобретает поиск новых или реконструкция старых, хорошо известных педагогической науке методов обучения, которые могли бы обеспечить взаимосвязь образовательной, развивающей и воспитательной функций обучения.

Появляющиеся на свет новые методы обучения зачастую не имеют психолого-педагогического обоснования, их трудно классифицировать, однако, их использование в образовательном процессе приносит положительные результаты.

В связи с переходом на новые федеральные государственные стандарты роль учителя на уроке сведена к организаторской и консультативной. В основе развития универсальных учебных действий лежит системно-деятельностный подход. В соответствии с ним именно активность обучающегося признается основой достижения развивающих целей образования – знания не передаются в готовом виде, а добываются самими учащимися в процессе познавательной деятельности. Среди технологий, методов и приемов развития УУД особое место занимает учебно-исследовательская и проектная деятельность.

Основными этапами организации учебно-исследовательской деятельности являются:

- мотивация к проведению исследования;
- постановка общей проблемы (осуществляется под руководством учителя);
- постановка задачи исследования;
- сбор информации: изучение учебной и специальной литературы, проведение эксперимента и т. д.;
- создание базы собранных данных (полученных результатов), которая оформляется в виде таблицы, схемы, графика и т. п.;
- выдвижение на ее основе гипотезы;
- проверка гипотезы: доказательство или опровержение;
- формулирование выводов;
- демонстрация актуальности проведенного исследования и возможностей применения его результатов

В настоящее время широкое распространение получили деловые игры.

Деловая игра — это создание ситуации выбора и принятия решения, в которой воспроизводятся условия, близкие к реальной действительности. В ней предполагаются такие роли участников, которые позволяют им осмыслить, пережить и освоить новые функции. В игре содержится конкретное событие или явление, подлежащее моделированию, и допускается отнесение игрового времени к любому периоду (настоящему, прошедшему, будущему). Как правило, деловая игра — это модель отрезка будущей профессиональной деятельности обучающихся. Это имитация управленческой, исследовательской, педагогической реальной деятельности учителя, руководителя учебного заведения.

Основными признаками деловой игры называют: имитацию в игре реального процесса с помощью модели; распределение ролей между участниками игры, их взаимодействие друг с другом; различие интересов у участников игры и появление конфликтных ситуаций; наличие общей игровой цели у всего коллектива, которая достигается в процессе взаимодействия игроков и объединяет всех ее участников; учет результатов деятельности; реализацию в игре цепочки решений, каждое из которых зависит от предыдущего, а также от решений, принимаемых другими участниками игры.

Деловые игры можно сгруппировать следующим образом:

1. «Разминочные» игры типа «мозговой атаки», «клуба знатоков», тематические развлекательные игры. Их задача заключается в том, чтобы раскрепостить интересы и воображение участников, активизировать игровую и коллективистическую мотивацию, ориентировать на нестандартный подход к изучаемому материалу.

2. Ситуативно-ролевые игры. Включают в себя анализ конкретных ситуаций и их ролевое проигрывание.

3. Конструктивно-ролевые, проблемно-ролевые, дискуссионные игры. Целью их использования является формирование навыков принятия и эффективного исполнения деловых ролей, обучение взаимодействию и сплоченности, продуктивному сотрудничеству, участие в выработке коллективных решений.

4. Творческие игры - это творческий процесс по созданию технических, художественных, изыскательских и т.п. проектов. Включение учащихся в эти игры способствует развитию творческого потенциала, воспитанию инициативности, смелости, настойчивости, ответственности.

Имеются и другие классификации деловых игр: управленческие, исследовательские, учебные и т.д.

Учебная игра определяется как модель взаимодействия ее участников в процессе достижения учебных целей, т.е. это игровая имитация конкретной проблемы управления (в частности, познавательной деятельности) с целью выработки наилучшего варианта решения.

В основу учебно-деловой игры положены следующие принципы:

—принцип имитационного моделирования конкретных условий и содержания соответствующего вида деятельности;

—принцип проблемности содержания учебной деловой игры и процесса его развертывания в познавательной деятельности;

—принцип совместной деятельности участников;

—принцип диалогического общения и взаимодействия партнеров;

—принцип двуплановости игровой учебной деятельности.

Деловую игру можно проводить перед изложением нового учебного материала; в этом случае она будет опираться только на личный опыт учащихся и обнаружит пробелы в их знаниях.

Если деловая игра проводится после изучения нового материала, то она будет опираться на полученные знания, которые в ходе игры приобретут качественно новую форму существования. И, наконец, весь учебный процесс может быть построен на основе сквозной деловой игры.

Дальнейшее развитие и прикладное использование деловые игры получили в методах интенсивного обучения.

Игра, используемая в учебном процессе, выполняет следующие функции:

—обучающую (развитие памяти, внимания, общеучебных умений и навыков, восприятие учебной информации различной модальности);

—развлекательную (создание благоприятной атмосферы на занятиях);

—коммуникативную (объединение учащихся, установление между ними эмоциональных контактов);

—релаксационную (снятие эмоционального напряжения, вызванного нагрузкой на нервную систему при интенсивном обучении);

—психотехническую (формирование навыков подготовки своего физиологического состояния для более эффективной деятельности, перестройки психики для усвоения больших объемов информации).

Появились авторские концепции эффективной педагогической деятельности, которые, естественно, коснулись и методов обучения.

Так, при обучении языку используется метод погружения, предложенный американскими учеными А. Эллисом и Д. Фуотсом. Этот метод своими корнями уходит в теорию познания, называемую конструктивизмом. Основная идея заключается в том, что все знание конструируется субъектом познания и поэтому представляет собой сугубо личное явление.

Метод погружения построен на следующих основных положениях:

1. Учащиеся сами конструируют свое знание, следовательно, преподаватели должны постоянно открывать перед учениками возможность использования тех знаний, которыми они уже владеют, и при этом играть активную роль в процессе собственного обучения.

2. Овладение грамотой должно быть естественным следствием заинтересованности самих учеников, поэтому учащиеся, как правило, сами выбирают себе материалы для чтения и пишут сочинения на темы, которые их интересуют.

3. Чтение есть понимание, т.е. выявление смысла прочитанного текста. Его нельзя уподоблять набору расположенных в иерархической последовательности частных навыков, которыми достаточно владеть, чтобы научиться читать.

4. Основная цель умения писать — сообщение информации. Преподаватели позволяют учащимся самим выбирать темы для сочинений, положительно относятся к их попыткам самовыражения и организуют аудиторию, готовую выслушать произведение ученика.

5. Освоение грамоты — процесс естественный. Обмен мнениями и взглядами является значительным вкладом в процесс формирования учащимися своего знания. Педагоги учат детей взаимодействовать между собой в процессе чтения и письма.

6. Готовность рисковать и делать ошибки — необходимое условие совершенствования в чтении и письме. Проходя различные уровни «ошибочности», дети формируют собственные цельные системы письменного языка, а преподаватели поощряют в учащихся самостоятельность, умение самоорганизовываться и относиться к своим ошибкам как к необходимой части учебы.

Метод опережающего обучения, разработанный С. Н. Лысенковой, на протяжении многих лет дает положительные результаты в начальной школе. Одним из важнейших его компонентов является комментируемое управление, которое является важным моментом в организации труда учеников на уроке. «Учить детей мыслить вслух» — один из принципов уроков С.Н.Лысенковой и один из элементов обратной связи. Деятельностью класса на уроке руководит не только учитель, но и ученик, размышляя вслух и ведя за собой весь класс. Комментируемое управление начинается с первого дня обучения в школе, с первых шагов (письмо элементов букв, цифр, проговаривание слов, решение простейших примеров, задач). Четкий ритм, краткая характеристика, аргументация элементов при комментировании обеспечивают доступность выполнения задания каждым учеником класса. Термин «веди» вошел в урок вместо традиционного и очень страшного для маленьких «отвечай».

Другим важным фактором метода опережающего обучения является использование учителем опорных схем. Схема — опора мысли ученика, его практической деятельности, связующее звено между учителем и учеником. Опорные схемы — это оформленные в виде таблиц, карточек, наборного полотна, чертежа, рисунка выводы, которые рождаются в момент объяснения. Опорные схемы отличаются от традиционной наглядности, являясь опорами мысли, действия.

Еще одним моментом метода опережающего обучения является осуществление принципа перспективного обучения. Материал для перспективной подготовки берется из учебника, используются при этом и дополнительные микроупражнения, которые конкретизируют и развивают тему.

Изучение трудных тем проводится в три этапа последовательно, от простого к сложному со всеми необходимыми переходами, и заканчивается выработкой навыка практического действия. Так, на первом этапе происходит знакомство с новыми понятиями, раскрытие темы. На основе опорных схем развивается доказательная речь, выполняются различные упражнения с использованием комментированного управления. На данном этапе активность проявляют, как правило, сильные ученики. На втором этапе уточняются понятия и обобщается материал по теме. Дети ориентируются в схеме-обобщении, овладевают доказательствами, успешно справляются с заданиями, которые впервые в это время предлагаются в качестве самостоятельных. Именно на этом этапе и происходит опережение. На третьем этапе используется сэкономленное время. В этот период опорные схемы убираются, формируется навык практического действия и появляется возможность для дальнейшей перспективы.

В основе метода микрооткрытий, разработанного Е. С. Сеницыным, лежит сценарий эвристической беседы. Очередная микропроблема выдвигается перед классом или аудиторией, формулируется в виде вопроса, на который учащимся предлагается ответить. Трудность вопроса тщательно дозируется с соблюдением принципа волны — легкие вопросы сменяются вопросами средней трудности, а последние — очень трудными. Легкие вопросы содержат наводящей информации больше, чем вопросы средней трудности, в трудных вопросах ее еще меньше. Для того чтобы правильно ответить на трудный вопрос, ученик должен мобилизовать весь свой творческий потенциал. Главное условие — соблюдение взаимосвязи соседних вопросов, т.е. каждый последующий вопрос должен учитывать не только содержание предшествующего, но и тех вопросов и ответов, которые составляли суть диалога намного раньше. При использовании такого метода обучения новое знание формируется как совокупность маленьких открытий, сделанных самим учеником, а технология преподавания заключается в режиссуре всех этих маленьких открытий. В методе микрооткрытий гармонично сочетаются все методы изобретательного творчества: мозговой штурм, коллективное обсуждение, синектика и индуцирование психоинтеллектуальной деятельности.

Метод синектики основан на применении аналогий и ассоциаций для поиска требуемого решения. Метод интенсификации психоинтеллектуальной деятельности предназначен для эмоционального воздействия на группу с помощью определенных приемов ведущего: его обаяния, артистичности и «спортивной» формы его логики. Педагог, использующий в своей деятельности устную технологию метода микрооткрытий, выражает в

себе две функции. С одной стороны, он выступает в качестве дирижера мозгового штурма, с другой — в качестве импровизации.

Метод моделирования предполагает, что мышление ребенка развивается с помощью специальных схем, моделей, которые в наглядной и доступной для него форме воспроизводят скрытые свойства и связи того или иного объекта.

В основе метода моделирования лежит принцип замещения: реальный предмет ребёнок замещает другим предметом, его изображением, каким-либо условным знаком. При этом учитывается основное назначение моделей – облегчить ребёнку познание, открыть доступ к скрытым, непосредственно не воспринимаемым свойствам, качествам вещей, их связям. Эти скрытые свойства связи весьма существенны для познаваемого объекта. В результате знания ребенка поднимаются на более высокий уровень обобщения, приближаются к понятиям.

В учебном процессе бывают случаи, когда просто необходимо моделирование:

- при изучении детьми новых видов задач;
- педагогу нужно проконтролировать осознанность решения задач учащимися;
- «слабые» ученики не могут обойтись без модели, и им разрешается сделать модель наиболее понятного для них вида.

Поскольку уровень интеллектуального развития у детей разный, то нельзя, не учитывая индивидуальных особенностей ребёнка, научить его решать по шаблону любую задачу. Ученикам с различным уровнем развития требуется различные приёмы работы с задачей, поэтому на уроках математики я учу детей построению нескольких видов моделей одной и той же текстовой задаче. Это требуется для того, чтобы учащиеся не оказались в ситуации неуспеха, а чувствовали себя способными решить любую задачу.

Виды моделей:

1. Рисунок изображает реальные предметы, о которых говорится в задаче, или условные предметы в виде геометрических фигур.

В целях формирования осознанного подхода к составлению и применению моделей в виде рисунка в учебнике к задаче даю следующие задания:

- какой рисунок подходит к данной задаче?
- составь по другому рисунку задачу и реши её.

Эти задания способствует формированию навыка составления и анализа моделей.

2. Схема является наиболее предпочтительной моделью при решении задач по ряду причин:

- может быть использована при решении задач со сколь угодно большими числами;
- может применяться при решении задач с буквами;
- позволяет подняться на достаточно высокую ступень абстрактности:

3. Графическая модель - схема сюжетной задачи помогает понять учащимся абстрактные отношения, заданные в условии задачи, в конкретной пространственной форме. Схема является обобщением, позволяющим выйти за пределы данной задачи и получить обобщающий способ для решения любых задач данной структуры.

ФИЗИКА САБАҚТАРЫНДА БЕЛСЕНДІ ӘДІС- ТӘСІЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ



Байбосынова Шолпан Кенесбековна
Жетісай ауданы, Ф.Мұратбаев ауылы, Тілек # 3
«Р. Қошқарбаев атындағы №50 жалпы білім беретін мектеп» КММ
Физика пәні мұғалімі

Бүгінгі күн мемлекетіміздің өркениетке жету жолындағы өр талабына тұғыр боларлықтай ұрпақ оқыту, тәрбиелеу ісін жаңа сапалық өзгерістер деңгейіне көтеруді талап етіп отыр. Мектеп құрылымында болып жатқан өзгерістер, білім беру мақсаттарының алмасуы сияқты мәселелер орындаушылардан шығармашылық бастамалық, жұмыстың жоғары сапасын және кәсіби шеберлікті талап етеді.

Тұңғыш президент Н.Ә.Назарбаев «Еліміздің ертеңі- бүгінгі жас ұрпақ қолында, ал жас ұрпақтың тағдары ұстаздар қолында» демекші ұстаздар қауымының алдына үлкен міндет жүктеп отыр. Білім мазмұнын жаңарту аясында мектеп білім алушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту білім берудің басым мақсаттарының бірі ретінде айқындалып отыр. Осы мақсаттарды жүзеге асыруда оқытудың жаңа технологиялары сарапталып, жаңашыл педагогтардың іс тәжірибесі зерттеліп, білім жүйесіне енуде.

Н.Ә. Назарбаев 2011 жылғы Қазақстан халқына «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз!» жолдауында «Өмір бойы білім алу» әрбір қазақстандықтың жеке кредосына айналуы тиіс» деген болатын. Өмір бойы оқып-үйрену дегеніміз тұлғаның әлеуметтік, азаматтық тұрғыдан жарқын болашаққа жету мақсатында өзінің білім, білік, машық, дағды, құзіреттіліктерін үнемі жетілдіру, Ал өмір бойы оқып үйрену оқу мен оқытуда жаңашыл және интербелсенді әдістерді қолдану арқылы жүзеге асырылады. Осы мақсатпен әдістемелік тақырыбымызды «Физика сабақтарында интербелсенді әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы білім сапасын арттыру» деп алып, жұмыстанып келеміз.

Мақсатым:

- оқушыға білім, білік, дағды, құзырлылық машықтықтарды игерту;
- білім сапасын арттыру;
- қызығушылығын арттыру
- ойлау қабілетін қалыптастыру;
- тілдік сауаттылығын арттыру;
- Теориялық білімдерін практикада қолдануға үйрету.

Күтілетін нәтиже:

- терең ойлануға;
- ақпаратты өздігімен түсініп, оны таразылап, екшеп, оның ішінен керектісін тандап алуға;
- ақпаратты жан-жақты талдауға;
- өздігімен жаңа түсінік пен білім құрастыруға;
- пікірталастарға қатысып, өз ойы мен пікірін дәлелдеуге;
- жауапкершілікке (өз білімен, өміріне);
- басқалармен тиімді қарым-қатынас құруға.

Белсенді оқу білімді өздігінен игеруге негізделген. Интерактивті әдістің дәстүрлі әдістерден артықшылығы оқушыны қозғалысқа түсіру енжар тыңдаушы емес, белсенді өз бетімен білім іздеуші, табиғат, қоғам заңдарын өз бетімен ашушы рөліне енгізу.

Бұл әдісте мұғалім бағыт бағдар беруші, ұйымдастырушы, ал оқушы белсенді, білімді өздігінен игеруші, өз қажеттіліктерін айқындаушы. Бұл оқудың әдістемелік ұстанымы білім дайын түрінде берілмейді, білімді күмәнданып қабылдау, бұл ұстаным диалогтық қары –қатынас, сыни көзқарас пен шығармашылық белсенділікке негізделеді.

Белсенді оқытуда мынадай жұмыс түрлері арқылы жүзеге асады:

Жұптық, топтық жұмыс;
Жеке және бірлескен зерттеу жұмыстары;
Рольдік ойындар;
Пікірталастар;
Ақпарат көздерімен жұмыс;
Тренингтер;
Кез- келген оқу әрекеттерін кері байланыспен аяқтау; т.б.

Күнделікті сабақтарымда интербелсенді әдіс-тәсілдерді үнемі және тиімді пайдалануға тырысамын. Оқушылардың жаңа материалды өздері игеруіне көп көңіл бөлемін. Оқушылардың өз бетімен жұмысын қалыптастыру оқушының пәнге деген қызығушылығын және қажеттілігінен туындайды. Топпен жұмыс кезінде сыныпта ең алғар дарынды оқушыны анықтауға мүмкіндік береді.

Интербелсенді оқытуда мына шарттарды қадағалау міндетті:

Жағымды психологиялық орта орнату;
Үйренушілерге білім игеруге деген қызығушылық тудыру;
Білім игеруде үйренушілерді сәттілікке бағыттау;
Білім игеру процесінде бірлескен әрекеттерді қолдану.

Мұндай оқытуда оқушылар қомақты нәтижелерге өзара қарым-қатынас пен әрекеттесу, бірлескен әрекеттер арқылы жететіндігін біледі, сол себепті де олар үйренудің нәтижесіне деген өз жауапкершіліктерін түсінеді. Сондықтан да мұндай сабақтарда жағымды психологиялық ахуал тудырудың орны маңызды. Мектептердің негізгі миссиясы «өмір сүруге үйренетін және тұлға қалыптастыратын орта құру» болып табылады. Үйрететін ұстаз емес, үйрететін орта. Сондықтан бұндай ортада бірінші кезекте жағымды психологиялық орта орнату керек, бала жағымды ортада ғана өзін еркін сезінеді.

Жағымды психологиялық орта құру-әр сабақтың басты мақсаты. Бұндай орта құруда ұстаз төмендегідей ережелерді есте сақтау керек:

Оқушымен қарым- қатынаста қысымнан бас тартып, «жұмсақ» әдістерді қолдану керек;

Сыйластық пен сенімге негізделген жеке қарым- қатынас орнатуға мүдделі болу, мысалы оқушыға «Сеннің » орнына «Сіз» деп сөйлеу арқылы, «Сіз білесіз! Сіздің қолыңыздан келеді!», «Мен сізге кәміл сенемін!» деп сөйлесек оқушының білімге деген ынтасы пайда болады;

Топта ортақ іспен айналысу:

Әрбір пікірді тыңдай білу;

Өзгенің пікірін сөкпеу;

Жұмыс түрлерін өзгертіп отыру;

Шығармашыл жағынан оқушылардың ашылуы.

Әр сабағымда қолданылатын тиімді интербелсенді тәсілдер:

1. «Ыстық орындық»

Оқушылар шеңбер бойымен отырады. Өз еркімен ортаға бір оқушы шығып, өзін таныстырады. Аты-жөнін, сүйікті тағамы мен түсін, қызығушылығын айтады. Содан кейін сыныптың басқа оқушылары, тренингті жүргізуші мұғалім де ыстық орындықта отырған оқушыға өзінің көкейінде жүрген сұрақтарын қояды. Сұрақтар реті әртүрлі болуы мүмкін, мысалы, өзінің жеке басы, болашағы, арманы және т.б. Жаттығу кезекпен осылай жалғаса береді.

2.«Джигсо» әдісі. Талқылау

Сын тұрғысынан ойлау технологиясының бір әдісі "Джигсо" арқылы жұмысымызды жүргізгенді жөн көріп отырмын.

Жұмыс топ:

Алдымен алдарыңызға қойылған түстер бойынша жұмысша топтарға бөлініп алайық. Сіздерге әңгіменің бір бөлігі таратылады. Әңгіме бөлігін оқып өз топтарыңызда талқылаңыздар. Талқылауға аз ғана уақыт беріледі.

Қорытынды тұжырым:

Қазіргі уақытта оқу сабақтары барысында оқытудың интербелсенді әдістерін және интербелсенді құралдардың көмегімен мұғалімнің, оқушының шығармашылықпен жұмыс істеуіне жол ашылып отыр. Сондықтан оқу тәрбие үдерісінде үнемі жаңа оқыту құралдарының мүмкіндіктерін ұтымды пайдаланып, оған білім алушыларымызды үйрету – әр педагогтың басты міндеті. Нәтижесінде бәсекеге қабілетті, өз ойын еркін қорытып, теориялық білімін практикада ұштастырып, өмірде қолдана білетін, интеллектуалдық күші жетік маман тәрбиеленеді. Осы нәтижеге жету мақсатында білімімді әрі қарай жетілдіріп, ізденуді жалғастырамын.

ГЕОГРАФИЯ ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ ҚИЫНДЫҚТАР



*Сергазыева Аяулым Алмасқызы
Абай облысы, Үржар ауданы
Абай облысы білім басқармасының Үржар ауданы білім бөлімінің
"Көкөзек орта мектеп - бақшасы" КММ
География пәні мұғалімі*

Қазіргі уақыттағы білім беру қызметкерлерінің алдында тұрған басты мақсат-еліміздегі білім беруді халықаралық деңгейге көтеру және білім сапасын көтеру, жеке тұлғаны қалыптастыру, қоғам қажеттілігін өтеу, оны әлемдік білім кеңістігіне кіріктіру болмақ.

Орта білім берудегі мақсаты:

Өз бетінше білім алу мен оны практикада қолдану қажеттілігімен дағдыларын қалыптастыруға, танымның ғылыми тәсілдеріне мақсатты және жүйелі түрде баулуға бағытталған;

Қазіргі таңда мектеп табалдырығын аттаған әр бүлдіршін – ол ертенгі қоғам мүшесі, болашақ иесі. Жас ұрпаққа саналы тәрбие, сапалы білім беру – бүгінгі күннің өзекті мәселесі екенін қоғамның қазіргі даму кезеңінде болып жатқан әлеуметтік-саяси және жаңа технологиялық өзгерістер, тәрбие мен білім беру жүйелерінің ісін жаңа сатыға көтеру үшін білім саласында жаңа, тиімді әдіс-тәсілдерді қолданудың қажеттілігі дәлелдеп отыр.

«Мұғалім дегеніміз – бұл қолына уақыт аралығындағы байланысты ұстаған алып, кіршіксіз балалық әлеміндегі күш-қуат пен ақылды, талантты ашқан Колумб, барлық күрделі нәрсені қарапайым тілмен жеткізе білетін Данагөй, жалынды сөздері жастарды ерлікке жетелейтін Шешен, дүниенің жанды сұлулығын көрсететін Суретші, жан-дүниенің бүкіл болмысын көре білетін адам», деп суреттегендей, білікті де, білімді ұстаз болу – үлкен жауапкершілік пен тынымсыз еңбекті қажет етеді. Бүгінгі жас ұстаздардың ұлағатты ұстазға айналуына үлкен ізденістер мен шығармашылық шыңдалуы қажет.

1. География пәнін оқытудағы қиындықтар.

География – өте қызықты, ерекше жан-жақты пән. Бұл пәннің ерекшелігі сол – мұнда тарих, биология, экология, физика, дүниетану, астрономия, сурет (сызу) бәрі де қамтылады. Бұл пәнді оқытудың өзіндік ерекшеліктері бар.

Күнделікті сабақ беру үрдісінде жаңа материалды оқушыға меңгерту үшін әр түрлі деңгейдегі сарамандық жұмыстарды жүйелі жүргізудің маңызы өте зор және оның ерекшеліктері:

* Кейбір амалдар мен әрекеттерді оқушылар өз бетімен орындайды;

* Оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артады;

* Оқушылардың шығармашылық белсенділігі дамиды;

* Не істеу керек екенін мұғалім айтып тұрады, ал оқушы дереу орындайды (барлық тапсырманы мезгілінде орындаған оқушы үлгермеушілерге көмектеседі);

* Топ оқушыларынан толықтай жауап алу;

* Мұғалім сұрақ қоя отырып, оқушылардың білім деңгейін анықтай алады;

* Білімі төмен оқушылармен жеке жұмыс істеу мүмкіндігі ;

* Дарынды оқушыларға өз бетімен жұмыс істеуге толық мүмкіндік береді;

* Мұғалім тапсырманың дұрыстығын тексере алады;

География сабағын әңгіме, баяндау, тек түсіндіру арқылы оқыту айтарлықтай нәтиже бермейді. Баланы таң қалдыруды ұмытпа: “Даналыққа ұмтылу таң қалудан басталады” дегендей, оқушылардың оқу материалын оқып-үйрену кезінде таным белсенділігі жоғары болатын сабақтар білім мен біліктілікті сапалы түрде меңгеруді қамтамасыз ете алады. Тиянақты білім беру, оқу үрдісін жандандыру түрлі әдіс-тәсілді таңдай білуге, қолда бар көрнекілікке, құрал-жабдыққа, т. б. көптеген себептерге байланысты. Көрнекілік сабақтың танымдық құндылығын арттырады. Сондықтан бүгінгі таңда оқушыны қолдағы сурет пен үлестірме қағаздар қызықтыра

қоймайды. Біріккен Ұлттар Ұйымының шешімімен «XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры» болғандықтан, география кабинеті толықтай интерактивті тақта, компьютермен жабдықталса, оқушының сабаққа қызығушылығын арттары сөзсіз.

Өзім сабақ берген 6 жылда байқағаным, оқушыны күнделікті сабақ түсіндіріп, кері сол сабақты сұрай берген де мүлдем жалықтырады. Сондықтан кейбір сабақтарды слайдпен өзің ізденіп, дайындалып келуін өтінген оқушының ынтасын арттыратынын байқадым. Ол сол сабақ үшін кітаптан тыс ізденіп, өзге бір тың мәліметтер жинап, жан-жақты ізденіп, сабаққа деген ерекше бір құлшыныс пайда болады. Оның дайындаған слайдтары да қалған оқушылар үшін үлкен ерекше бір қызықты дүние болып табылады. Келесі сабақтарда басқа оқушы ол оқушының слайдын қайталамауға, одан да жақсы нәтиже көрсетуге тырысады.

Компьютерлік презентациялар қолдану сабақты көрнекті және жан-жақты етіп, жаңа сабақты жақсы игеруге көмектеседі. Бірақ осының бәрін іске асырып отыруға кабинеттің жабдықталмауынан үлкен кедергі келтіріп отыр. Электронды оқулықтар да бүгінгі таңда оқушының сабаққа ынтасын арттырушы құрал болып табылады. Кейбір сабақтарды қысқаша осы оқулықпен түсіндіріп өтсең де, келесі сабақта оқушының өзгеше дайындықпен келіп отырғанын байқауға болады. Күнделікті әр сабақты жаңа ақпараттық технологияларды пайдалана отырып өткізу арқылы, оқушылар бойынан төмендегі қабілеттерді дамытуға тез қол жеткізуге мүмкіндік туады.

1. Білім, білік дағдыларын дамытуға қызығушылығын арттыру;
2. Жауапкершілік пен міндеттерін қалыптастыру;
3. Логикалық және ақпараттық ойлау қабілеттерін дамыту;
4. Өз бетінше ізденуге үйрету және компьютерлік сауаттылыққа тәрбиелеу;
5. Алған білімдерін өмірде қолдана білуге тәрбиелеу;

Географиялық білімнің маңызды көзі - географиялық картаны оқып, үйрену, географиялық сипаттағы мағлұматтарды ала білу дағдыларын дамыту, қалыптастыру болып табылады. Бүгінде мектепте географиялық карта жоқтың қасы. Ал география сабақтарын картасыз елестету мүмкін емес. Картасыз өткен сабақта тек теориялық білім ғана алады, практикалық тұрғыда ол оның ешбірін жүзеге асыра алмайды.

«Көзбен көріп, қолмен ұста» дегендей, әр сабақта картамен жұмыс оқушының карта бетіндегі географиялық нысандардың есте сақталуына ықпал етеді. Мүмкіндігіне қарай оқулықтармен қоса, атластар мен жұмыс дәптерлері да бірге берілсе, оқушының картамен, кескін картамен жұмыс жасауына үлкен жағдай туғызар еді.

Географиялық білімді игеру процесінде географиялық құралдар, аспаптар басты рөл атқарады. Географиялық білімдер жүйесін қажетті құралдарсыз беру, оқушылардың мәтінді жаттап қана шектелуімен сипатталып, олардың санасында бұл түсініктерге сәйкес бейнелер қалыптаспайды. Ал бұл білім тек формальды сипатта болып, сондықтан алған білім жылдам естен шығып кетеді.

«Тек айтсаң – ұмытуым мүмкін

Көрсетсең – есте сақтаймын

Ал іске тартсаң – үйренемін!» демей ме, география кабинетінде глобус, компас, барометр-анероид, желбағар сияқты географиялық құрал-жабдықтар болса, алған білімдері мен біліктерін тәжірибеде қолдану қабілеттерін аша түспек.

2. Жас ұстаз үшін керекті көмек түрлері

1. Онлайн сабақтары жиі өткізу;

2. Сабақтың тиімділігі мәселесі бойынша пәндік семинарлар;

3. География пәнінен қазақша оқу әдістемелік құралдар мен дидактикалық материалдар,

есептер жинағы;

4. Тәжірибе алмасу сабақтары ;

5. Білім мен біліктілік көтеру курстары;

Қазіргі заман талабына сай адамдардың мәлімет алмасуына, қарым-қатынасына ақпараттық технологиялардың кеңінен қолданысқа еніп, жылдам дамып келе жатқан кезеңінде ақпараттық қоғамды қалыптастыру қажетті шартқа айналып отыр. Бүгінгі таңда жаңа технологияларды сабақта қолдану мен тәжірибелі ұстаздар сабақтарын тамашалауға үлкен мүмкіндік – ол онлайн режиміндегі сабақтар болып табылады. Ол жас ұстаздардың үшін үлкен көмек. Сабақты жаңаша, түрлендіріп өткізуге деген белсенділігін арттыруға ықпал етеді.

География пәнінен қазақша оқу әдістемелік құралдардың аздығына, оқушы үшін дидактикалық материалдардың және жұмыс дәптерлерінің аздығынан байланысты практикалық жұмыс тапсырмаларын мұғалімнің өзі құрастыруға тура келеді. Тапсырмаларды құруда оқу-әдістемелік құралдарын, «География және табиғат» басылымдарын, электрондық оқулықтарды, Интернеттегі ақпараттарды, т. б. ақпарат көздерін

пайдаланудамыз. Көмекші құралдар көп болған жағдайда, жас ұстаздың кәсіби шеберлігі мен шығармашылық қабілетін дамытуға мүмкіндік жасайды.

Білім беруді ақпараттандыру жағдайында педагог мамандардың біліктілігін көтеру – бүгінгі күннің негізгі міндеттерінің біріне айналып отыр. Оқушы білімін дамыту үшін жаңа ұғым, жаңа үлгі, жаңа тәсілдер керек. Ал бүгінгі басты мәселеміз – білім сапасы десек, осы білім сапасын арттырудың тиімді жолы – білім беру жүйесінде түрлі технологияларды қолдану. Жаңа инновациялық технологияларды қолдану мен тәжірибелі ұстаздар білімін жас ұстаздарға үлгі етуде, біліктілік көтеру курстары мен тәжірибе алмасу сабақтарының, семинарлардың орны ерекше.

Қорытынды

Қай жұмыстың да өз қиыншылықтары кездесіп жатады. Бүгінде сол қиындықтардың шешімін тауып, шәкірттің толық білім алуына барынша мүмкіндіктер жасалып жатыр. Барлық ұстаз мақсаты бір- ол әр мақсатына жеткен сабағы. Сол мақсатқа қол жеткізу үшін де, жас ұстаздардың дайындалып, көп біліп, көп ізденуіне тура келеді. Жас ұстаз шеберлігін шыңдау үшін де алдыңғы қатарлы, озық тәжірибелі ұстаздардың үлес қосуы оның ұстаздық мақсатына жетуіне таптырмас көмек.

География пәнін оқытудағы қиыншылықтарды жою – білім сапасын арттыруға, оқушының қызығушылық, ізденушілік, зерттеушілік, ойлау қабілеттерін жетілдіре түсуіне жақсы әсерін тигізеді. Сонымен бірге, кейбір кедергілер мен қиыншылықтарға қарамай, саналы білім, сапалы тәрбие беруді жүзеге асыру үшін жас ұстаздар қауымы үнемі шығармашылық ізденісте, жаңа педагогикалық технологиялардың жетістіктерін пайдалана отырып, өздерінің кәсіби шеберлігін дамытуды кезек күттірмес мақсаты деп есептеуі керек.

Әрбір күн өзгеріске толы қазіргі жауапты кезеңде заман көшінен қалмай, уақыт талабына сай болу, білімді өз бетінше үйрену, оны оқушыларға үйрету ұстаздықты мұрат еткен әрбір кәсіп иесінің ең қасиетті борышы, абзал парызы.

Өз жұмысымды қорытындылай келе, төмендегідей ұсыныспен:

1. География кабинетін компьютер, интерактивті тақтамен жабдықтау;
2. География пәніне қажет құрал-жабдық, аспаптармен толық қамтамасыз ету;
3. География сабағын сарамандық жүйеде оқытуға көңіл бөлінсе;
4. Тәжірибе алмасу сабақтары мен пәндік семинарлар өткізу қолға алынса демекпін.

«Алдына ұлы мақсат қойсаң ұлылыққа жетесің» деп данышпан ақындарымыз айтпақшы, барлығымыз бірге күш жұмсап, ел ертеңіне сеніммен қарасақ ғана алдымызда тұрған көптеген қиыншылықтардан қиналмай өтеміз деген ойдамын.